č. 10, ročník II.
október 2005

Cena 10,-Sk

INFO
РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ МІСЯЧНИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ MESAČNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

3. децембра т.р. ся у Пряшові одбуде святочне засіданя Координачного выбору Русиньской оброды на Словеньску з нагоды єй 15–річного єствованя.

Співы мого роду навікы зостаньте...

Четвертый річник фестівалу Співы мого роду, єдной з наймасовішых акцій Русиньской оброды на Словеньску (РОС), ся одбывав од 21. до 25. септембра т. р. в Снині, Стащіні, Меджілабірцях і в Гуменнім. До сто талентованых співачок і співаків – од найменшых аж по найстаршых – ся представило красным русиньскым співом на седьмох концертах у высше споминаных селах і містах. Співаци з русиньского реґіону – з окресів Стара Любовня, Сабінов, Бардійов, Свидник, Стропков, Снина, Гуменне, Меджілабірці, Вранов, Пряшів, Кошыці ... репрезентовали нелем фолклор свого реґіону, але і сучасну творчость. Бо были меджі нима і такы, котры творять нелем новы тексты, але і мелодії красных русиньскых співанок. Ку такым належыть родина Маґуровых з Гуменного, Наталка Волчкова з Кошыць, Мірка Лацова–Гупцейова з Бардійова, Мартін Караш з Іванков Сівульковов з Камюнкы і іншы.

▲ *Николай Петрашовскый із свойов дівочков Наталков ся стали лавреатами дорослой части тогорічных Співів мого роду.*

Співаци з дітьской части фестівалу ся представили своїм ровесникам і педаґоґам на 4 концертах – в Снині, Стащіні і в Меджілабірцях. Їх спів допроводжав орхестер Соколей під веджіньом Мірослава Кереканіча, а выступы слідовала одборна порота в зложіню Ян Салока, діректор ЗУШ М. Мойзеса в Пряшові, Александер Фецура, діректор Центра вольного часу в Гуменнім і Мілан Ґарбера, учітель ЗУШ з Пряшова. По успішных выступах з богатов публіков, порота выбрала за лауреатку тогорічных Співів мого роду Анічку Дюріцову з Тихого Потока, окрес Сабінов. Уж стало красным звыком Русиньской оброды на Словеньску, же тота давать лавреатови величезного медвідя. Так было і т. р. А то нелем в дітьскій, але і в дорослій части фестівалу, лавреатами котрой ся став Николай Петрашовскый із свойов дівочков Наталков, котра вшыткы тогорічны концерты і успішно одмодеровала. Ціны лавреатам особні передала председнічка РОС Анна Кузмякова.

Што співак, то інша співанка, што співачка то іншый голосок а по выступі заслуженый аплвз богатой публікы. Так бы мож было коротко характерізовати сім красных концертів тогорічного фестівалу Співы мого роду, котрым ся не може рівнати жадна комерчна "Супер стар". Є то величезна і нелегка робота многых людей нелем Русиньской оброды на Словеньску, але і культурных центрів з Гуменного, Свидника, Снины, Меджілаборець, пріматорів тых міст, старосты села Стащін п. Кресилы і многых учітелів, выхователів і родичів, котрым лежыть на серці, абы русиньска культура вытримала. Бо кедь вытриме культуры, пережыє і народ. А тогорічны співы то дали сильно наяво. А то нелем в режії фестівалу Мілкы Вантаровой, але і в сполочній співанці вшыткых выступаючіх: Співы мого роду навсе прозвучайте, в нашых серцях та і в душах навікы зостаньте...

–р–

▲ *Николай Береш зо Стащіна.*

▲ *Анічка Дюріцова з Тихого Потока собі однесла великого русиньского медвідя, як лавреатка дітьской части фестівалу.*

ФЕДОР ВІЦО / ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

Áno, chlapče, aj nad našim krajom sa často objavia nejaké neidentifikovateľné predmety, takzvané lietajúce taniere, lenže sú, bohužiaľ, väčšinou prázdne.

Ослава фолклору в Камюнці.

До крапкы сповненый сценарь,безхыбна акція,- прекрасный культурный проґрам, незабытны зажыткы…Тоты і іщі дальшы характерістікы ся споюють з послідним юловым вікендом в Камюнці на Днях русиньскых традіцій. Праві в тот день ся одбыло в Камюнці велике свято,котре было споєне із 690. річніцов єствованя села. Русиньска оброда на Словеньску вєдно зо Сельскым урядом в Камюнці і єй Клубом молодых зорґанізовали цілоденну культурну суботу. Новы ідеї, котры были внесены до той акції ся наповно проявили в краснім выслідку богатого цілоденного проґраму. А тот зачав церьковнославяньсков літурґійов в містнім храмі, де вєдно з членами Барвінку співали Марька Мачошкова, Ганка Сервіц-

▲ *Колектів з Руська – Уралскы ночі завитав до Камюнкы лем нагодов, але богатым проґрамом спестрив камюньскы ославы*

ка, але і молода співацька звізда Маріянка Железна з Хмельовой. Таку торжественну літурґію Камюнка істо доднес не зажыла. Тота служба Божа вытисла 80–річному канторьови великы слызы з оч і з рострясеным голосом дяковав вшыткым притомным.

Село мать тоту выґоду, же уряд, культурный дом і церьков суть в єднім просторі. І тото было выгодне, же уж в часі літурґії на "намістю" ся сходила копа людей, бо і вонка было што позерати – нелем выробкы народных ремесел, але і слухати красну музику і спів братів Коларовців з недалекого Колачкова. Торжественым актом – положіньом вінців ку памятнику павшых героїв зачала дальша часть акції. На порозі перед вступом до культурного дому нукали Камюнчанкы в кроях свіжо напеченый домашний хліб приходжаючім, котрых ся насходила повна сала, многы не мали ани місце на сиджіня. Істо были зведавы на выступліня такых співачок, як М. Мачошкова, А. Сервіцка, М. Железна, ФК Шарішан з Пряшова, на домашні колективы Барвінок і Радость з Камюнкы, малых школкарів, але і на бра-

▲ *Русиньскы співацькы звізды Марька Мачошкова, Маріянка Железна і Ганка Сервіцька.*

тів Коларовців з Колачкова, ФК Любовнян зо Старой Любовні, орябиньскый колектів – Романо Таборіс, Б. Лайчака і І. Буліка з Орябины і т. д. З наьгоды 690–ой річніці єствованя села вшыткых выступаючіх і переповнену салу домашніх і гостів з цілого окресу Стара Любовня, привитав староста Інж. М. Мытник, представив село Камюнка і припомянув, же село є богате на звыкы і традіції, чого доказом є уж 40 річный фестівал фолклору, котрый ся каждорочні орґанізує. Дні русиньскых традіцій мають іщі веці спропаґовати русиньску культуру а спойовати люди. В КАМЮНЦІ ВЕСЕЛО – таке гесло было величезныма буяквами написане на сцені. А тото ся цалком выповнило. Уж торжественный зачаток проґраму за тонів русиньской гімнічной співанкы Я РУСИН БЫВ….заспівали могутным голосом вєдно з цілов салов домашні і остатні выступаючі. Не было у богатім культурнім проґрамі єдиного слабого місца, котрый режіровав а успішні вів шеф ФК Барвінок М. Караш. Танечници

▲ *Положіньом вінців ку памятнику героям войны, (зліва) за участи Мґр. Ренаты Зіховой, предносткы Обводного уряду в Старій Любовні, пріматора Стропкова Імріха Гамарчака, культурной діятелькы Анны Сташаковой з Камюнкы, Анны Кузмяковой, председкыні Русиньской оброды на Словеньску, старосты Камюнкы Миколая Мытника, співачкы Марькы Мачошковой, шефа ФК Барвінок Мартіна Караша зачала друга часть пообіднього проґраму Дні русиньскых традіцій в Камюнці.*

з пряшівского Шарішана своїма темпераментныма танцями добрі не розбили сцену. Але і тота вытримала. А нелем їх, в часі ґалапроґраму до Камюнкы завитав молодый колектів Уралсы ночі з Єкатеринбурґу з Руська, котрый ся представив тіпіцькым руськым фолклором. Прекрасный, жанрово богатый і незабытный 3–годиновый ґалапроґрам быв законченый сценов о Дорабяню хліба словами п. Коневала: „... бо так, як при дорабяню хліба шя мушат споїти колоскы зерна і вшыткы, котры робят, кым шя тот хліб дыстане на стыл, так і мы Русины і Славяне будьме вєдно на многоя і благая літа..." Ґазда з ґаздыньом прежегнали печеный хліб а дівчата в кроях го розносили по цілій салі камюньского культурного дому помеджі людей. Многая літа, і Дай же, Боже, добрый час наконець співали маленькы і дорослы і за тых мелоді ся учасниці і выступаючі пресунули на парковиско пред КД. Там забава покрачовала дальшым проґрамом „Веселица пыд жьвіздами", де грали братя Коларовці, співали і танцовали нелем нашы колективы, але припоїв ся і руськый гость – Уралскы ночі. Крапку за выдаренов акціов дала

▲ *Домашні Камюнчане ся на Дні русиньскых традіцій барз добрі приготовили, о чім свідчіли мудры модераторскы слова п. Коневала і выступы домашніх колективів.*

танечна забава, де грав домашній ЮНІОР, знамый уж в цілім выходословеньскім реґіоні.

Спів, музыка і танець ся по Камюнці озывала іщі і в ранных недільных годинах. А што на то люде? Огласы, дозвукы, споминаня на Дні русинькых традіцій в Камюнці были веці як перфектны а вшыткы сі таку акцію барз хвалили. Хвалу собі заслужыть Клуб молодых, котрым патрила главна ідея, ініціатіва і конкретна орґанізачна робота. Но треба повісти, же тота была позітівні підпорена старостом М. Мытником і председнічков Русиньской оброды на Словеньску Аннов Кузмяковов. Камюнчане вірять, же Дні русиньскых традіцій ся стануть традіційов.

–мк–

Фіґлярьска нота по шестый раз у Пряшові

Першый раз в історії зазвучав на зачаток Фіґлярьской ноты русиньскый реп з творчой дільні Мілана Ґарберы і в поданю Станіслава Гомічкы, Владка Барея і співацькой ґрупы Шаріш з Пряшова. Весела двоїца модераторів - Любка Губцейова і Маріян Железник оголошовали на сцену дальшых выступаючіх. Часово найбогатшу часть проґраму творив ФК Краснобрідчанка з Красного Броду з гуморным пасмом Ставляня мая і ціґаньскым танцьом. Перфектный выкон Ґабікы Худіновой (орґанізачна шефка Краснобрідчанкы), темпераментного музічного допроводу Михала Гошака (умелецькый шеф колективу) і за режії і сценаря Анны Реґрутовой ся Краснобрідчанка преставила пряшівскій публіці у тім найліпшім світлі. А тота їх богато одвдячіла силным аплавзом. Великый успіх мало і камюньске дуо Мартін Караш з Іванков Сівульковов, соло спів талентованой співачкы Міркы Лацовой – Гупцейовой з Бардійова (она сама творить новы русиньскы співанкы).

ak

▲ *Ґабіка Худінова, орґанізачна шефка Краснобрідчанкы, в собі не затаїть герецькый талент. Доказала то вєдно з колективом і на професіоналній сцені ТАД у Пряшові на Фіґлярьскій ноті.*

▲ *Красным співом тогорічный фестівал гумору збогатила Мірка Лацова–Гупцейова .*

Hlava v piesku pred rusínskym problémom

Pokračovanie z č. 9/2005

Po takýchto konštatovaniach a uvádzaní historických faktov sa prehupol P. Mušinka do novšieho času – a po 16 riadkoch posledného citátu začína:

str. 2 – riad. 23, 24

„Počas slovenského štátu (1939 - 44) boli Rusíni-Ukrajinci na Slovensku pozbavení akýchkoľvek národnostných práv…“ r: 25, 26

„Ako príslušníci hlásiaci sa k ruskému národu, Rusíni-Ukrajinci sa aktívne zapojili do protifašistického odboja.“

Národnostný galimatiáš v práci p. Mušinku pokračuje, aby dospel k tomuto absurdnému konštatovaniu na 4. strane svojej analýzy:

str. 4 – r: 30, 31, 32 o rokoch po nežnej revolúcii:

„Rozdelenie Rusínov-Ukrajincov na dve samostatné národnosti bolo pre minoritu nešťastným zásahom vlády do jej živého organizmu.“

O akej minorite hovorí p. Mušinka a jemu podobní? Ak o tej „mini-minorite“, ktorá by chcela naďalej udržiavať stalinský kurz nadvlády nad Rusínmi, tak má pravdu. Ak vláda v snahe napraviť krivdu minulosti (že Rusínom bola odobratá možnosť hlásiť sa k svojmu, rozvíjať a zveľaďovať ho), tak je to „nešťastný zásah“? Dovoliť niekomu po totalitnom zákaze znova verejne užívať svoj materinský jazyk je nešťastný zásah vlády?! A čo je ešte nešťastné?

Podľa mňa je nešťastné to, že sa Rusínom za krivdy páchané na nich dodnes NIKTO NEOSPRAVEDLNIL. (Hoci sa ospravedlňujeme aj tým, čo „bojovali“ pri Kľaku, Tokajíku, Skľabine a všetkým odpúšťame… odpúšťať treba ZABÚDAŤ NIE!) ak by sa totiž Rusínom niekto ospravedlnil, musel by sa usilovať naprávať staré krivdy. To už je niekomu lepšia HLAVA V PIESKU.

A tak tzv. Rusíni-Ukrajinci robia z nášho Duchnoviča ukrajinského buditeľa, opakujúc to každoročne v nádeji, že stokrát opakovaná lož sa stane pravdou, ako sa stala Podkarpatská Rus Zakarpatskou Ukrajinou. Nevadí im, že Duchnovič prehlásil to, čo sa stalo našou hymnickou piesňou „Ja Rusin byl, jesm i budu…“. Nevadí im, že náš svätec, P. P. Gojdič o sebe povedal: „Nie som Rus a nie som Ukrajinec, som Rusín, ktorý tu chce žiť i zomrieť. Mojou snahou je dosiahnuť pre svoj rusínsky národ pokoj, kultúrny a hospodársky rozvoj.“ Nevadí im ani Ústava SR – čl. 12 „Každý má právo rozhodovať o svojej národnosti! Zakazuje sa akékoľvek ovplyvňovanie tohoto rozhodovania a všetky spôsoby nátlaku smerujúce k odnárodňovaniu.“

Ktosi má hlavu v piesku – schovanú pred pravdou, ktorá je schopná odhaliť jeho nečistú hru – a usiluje sa meniť národnosť aj nebohým.

Akejže národnosti bol Duchnovič?

K akému národu sa hlásil P. P. Gojdič – a akému to národu venoval svoje sily?

V knihe Slovo episkopa Gojdiča, ktorú zostavil Dr. h. c. prof. RNDr. Ján Birčák, PhD., je na stranách 225 – 254 stať, ktorá mohla byť veľmi cenná, keby nepodliehala tomu lingvistickému imperializmu, že „každé slovo Rusín sa už prekladá ako Rusín-Ukrajinec“ (tak ako sa donedávna slovo Rusín prekladalo slovom Ukrajinec – viď ruthenisce Senge = ukrajinski pisni). Zopakujem: etnonym Rusín-Ukrajinec, ktorý je tu od r. 1990, používať na človeka Rusína, nie je ničím iným ako predlžovaním ponižovania Rusínov z čias, keď bola zakázaná rusínska existencia a vládla stalinská násilná ukrajinizácia!!! Už prvá veta tejto state uvádza, že „Biskup Pavel Peter Gojdič sa zapísal do dejín gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku ako významná osobnosť – biskup-mučeník a do dejín Rusínov-Ukrajincov aj ako ochranca ich nacionálnych záujmov.“ Autorom tejto state je PhDr. Michal Baranovský, DrSc., rodák z Jarabiny, pracovník SAV v Bratislave. Na str. 230 píše o P. P. Gojdičovi, že „usiloval o kultúrne povznesenie Rusínov-Ukrajincov.“ Keďže ide o pracovníka Historického ústavu SAV, je na mieste vzniesť tieto otázky:

Bol Janko Kráľ, Andrej Sládkovič, K. H. Borovský a Jan Neruda československý básnik, alebo česko-slovenský básnik? Neboli náhodou prví dvaja slovenskí básnici a druhí dvaja českí básnici?

Boli Ján Levoslav Bella a Bedřich Smetana česko-slovenskí skladatelia? Nebol náhodou prvý Slovák a druhý Čech?! Veď bola predsa – aj keď po ich smrti – Československá republika! A podľa p. Baranovského je správne napísať aj Ján Hus sa zapísal do dejín Čecho-Slovákov ako ochranca ich nacionálnych záujmov? Na str. 231 sú tieto dve pozoruhodnosti:

1) „… náporu pravoslávie môže čeliť iba národná gréckokatolícka cirkev, ktorá bude obhajovať záujmy Rusínov-Ukrajincov…“

2) „Ústava Slovenskej republiky (hovorí sa o vojnovom štáte – pozn. Š. L.) síce priznávala národnostným menšinám určité kultúrne a politické práva, ale politická prax bola voči Rusínom diskriminačná.“

o 7 riadkov nižšie „Gojdič sa postavil na obranu Rusínov.“

Za touto vetou o 9 riadkov nižšie:

„Napokon svoju úlohu zohral aj vzrastajúci odpor Rusínov-Ukrajincov voči režimu, pretože Gojdič bol vnímaný ako ich reprezentant a ochranca.“

U toho autora sme raz Rusíni-Ukrajinci a v tom istom roku zase Rusíni – a takýchto zmätočných informácií je tam veľa. Ale tieto ako informácia a príčina môjho rozhorčenia stačia. Je to úmysel, alebo len lingvistická zvyklosť? Pán Dr. totiž asi od prvého písmenka až po získanie titulu bol v ukrajinských školách – a tam sa tak muselo: Nie Rusín, ale Ukrajinec. Ináč škoda, lebo jeho znalosť o P. P. Gojdičovi i o dobe, v ktorej žil, je pre nás osožná. Možno je to len vplyv celkovej nejasnosti nazerania na Rusínov v celej SAV? Najskôr áno. Autor totiž pochádza z obce Jarabina, kde na prelome storočí XIX – XX pôsobil môj dedo, pivco-učiteľ Alexander Ladižinský a narodilo sa tam 7 (sedem) z jeho 14 detí: Jozef (8. IV. 1900), Štefan (21. VI. 1902), Marta-Helena (22. I. 1904), Ján (29. XII. 1905), Michal-Alexander (16. X. 1907), Olga-Helena (28. VII. 1909) a Matilda (13. XI. 1910). V našej rodine – u babky a dedka i v rodine ich najstaršieho syna Mikolaja (ten sa rodil vo Veľkom Lipníku 15. IX. 1897) sa hovorilo „po rusky“ – t. j. rusínsky. Dedo pôsobil na Spiši v rajóne, kde boli Rusíni, gréckokatolíci. Ukrajinské slovo sa v rodine nevyskytovalo. Hovorilo sa tak, ako v celom kraji. Materinským jazykom národa, ktorý tam žil. A nežil tam zrejme nijaký rusínsko-ukrajinský národ, ktorý by mal svoju reč, svoje zvyky a svoje piesne. Dnes človek z tohoto kraja nám chce nahovoriť, že sme tým, čím nie sme. Ale to už tu bolo! Za čias násilnej ukrajinizácie v totalitnom režime. Totalita padla! Aj pred týmto faktom majú niektorí hlavu v piesku a pokračujú v trende ukrajinizácie.

Protiargument poznám: Ústava a „každý si určuje svoju národnosť sám.“ Stačí to akceptovať. A spočítať!

Koľko obyvateľov sa hlási: Rusín,
koľko sa hlási: Ukrajinec,
koľko sa hlási: Rusín-Ukrajinec.

Po zistení potrebných čísiel sa môžme už iba začudovane pozerať na to, aký stav vládne v týchto menšinách. Rusíni majú svoju Rusínsku obrodu na Slovensku ako strešnú organizáciu. Prostredníctvom Rusínskej obrody vláda SR podporuje Rusínov (nemyslím, že je to dosť na rozvoj totalitou zdevastovanej národnosti!).

Ukrajinci nemajú na Slovensku svoj národnostný zväz, či inú organizáciu, ktorá by ich zastrešovala.

Rusíni-Ukrajinci majú svoj Zväz Rusínov-Ukrajincov a berú od vlády prostriedky na rozvoj ukrajinskej menšiny – lebo v r. 1990 ich prehlásili za Rusínov-Ukrajincov! Ukrajincom asi nevadí ich prekrstenie – pravda ak na Slovensku 13.800 Ukrajincov s tým súhlasí. Nám prekrstenie Rusínov na Ukrajincov nielen vadilo, ale škodilo, ponižovalo a ničilo! A to sú ešte „vedátori“, ktorí protirusínsky kurz posilňovali tým, že začali obviňovať Rusínov, že Ukrajincom UKRADLI meno! Neboli to Rusíni, čo v 1990 roku pririekli Ukrajincom v SR meno Rusíni-Ukrajinci! To po prvé. Po druhe: Ak ideme do ďalekých dejín, tak sme údajne vyšli z jedného hniezda. Potom sa jednotlivé skupiny na územiach, kde sa trvalejšie usídlili vyvinuli na Veľkorusov, Bielorusov, Malorusov a mám dojem i na Rusínov a časť na Ukrajincov. Tým sme vraj my, Rusíni ukradli meno? Nechápem! To jedno pôvodné sídlo sa volalo Kyjevská Ukrajina? Nebola to teda Kyjevská Rus???

Pokračovanie v nasl. čísle.

Русиньскый проґрам 1.11.2005 - 15.11.2005

2.11.2005 середа
17,00-17,30 Радіоновины
17,30-18,00 Подобы жывота, репр.

4.11.2005 пятниця
17,00-18,00 Радіоновины

8.11.2005, 10.11.2005 вівторок, четверь
17,00-18,00 Радіоновины

12.11.2005 субота
9,00-11,00 Радіо молодых
11,00-12,00 Музичны поздравы

13.11.2005 неділя
6,00 - 6,30 З радіофонотекы
6,30 - 7,45 Літурґія ҐКЦ Гінківці
7,45 - 9,00 Радіомаґазин
11,00 - 11,30 Серіал: З жывота святых 3
11,30 - 13,45 Музичны поздравы
13,45 - 14,30 Село грать,співать і думу думать

14.11.2005 понедільок
17,00 - 18,00 Радіоновины

Телефоны:
русиньска редакція, Кошыці: 055 7287426
факс: 055 6226139, продукція: 055 6822945
Пряшів: 051 7483870, факс: 051 7483872

Научный семінар ку 10–ій річниці кодіфікації русиньского языка

23. септембра т. р. ся в просторах Русиньской оброды на Словеньску у Пряшові одбыв Научный семінар з нагоды 10–ой річниці од кодіфікації русиньского языка. Зышли ся на ним языкознателі, учітелі русиньского языка, діятелі в русиньскій культурі, редакторы русиньскых медій і функціонарі русиньскых орґанізацій на Словеньску.

Учасниці семінара прияли узнесіня, абы ся выдавали потребны одборны учебникы русиньского языка про нашых школярів основных, середніх і высокых школ, выдати орфоґрафічный і выкладовый словник русиньского языка, русиньско–словеньскый і словеньско–русиньскый словник, але і многы іншы одборны педаґоґічны матеріалы.

–с–

Русиньскый спів на Халупковім Брезні

На 38. річнику цілословеньской преглядкы народно–умелецького діятельства педаґоґічных працовників – **ХАЛУПКОВО БРЕЗНО** зазвучали і русиньскы співанкы. Є то красна культурна акція, де педаґоґы окрем свойой роботы ся можуть реалізовати і в области різных культурных жанрів. Є то декламація літературной творчости, ці уж власной дітячой літературы або вытварного уміня, але тыж інтерпретація модерной і народной співанкы. Якраз у тім жанрі русиньского фолклору нашу народность репрезентовала учітелька і членка выконного выбору Русиньской оброды на Словеньску Любіца Губцейова ◄. Представила ся в катеґорії народных співанок. Одборній пороті ся натівко полюбила, же ю зачленила до златого пасма того фестівалу.

Ку успіху сердечні ґратулуєме а віриме, же в будучности на тім фестівалі будуть Русины мати богатше заступліня.

–л–

Združenie inteligencie Rusínov Slovenska zorganizovalo ďalší diel projektu **STRETNUTIA V GALÉRII**. Rusíni v Bratislave privítali medzi sebou Ivana Banduriča ►, člena Rady vlády SR pre národnostné menšiny. Hlavnou témou diskusie bola aktuálna situácia v postavení Rusínov na Slovensku. „Za 15 rokov sa nám nepodarilo presadiť dotácie na ľudské zdroje pre Rusínov," pokračoval hosť večera. Večer v galérii bol zároveň vhodnou príležitosťou na oživenie spomienok absolventov Ruského gymnázia v Humennom (na fotke dole).

V obci Miroľa ustanovili ktitorov dreveného chrámu Pokrov Presvjatoj Bohorodici

Šťastná Regina Ovesny - Straka, dojatý Ján Figeľ, spokojný Michal Kováč a desiatky nadšených miestnych obyvateľov - jedinečná udalosť v Miroli

Za účasti viacerých významných hostí, bývalých ktitorov, sponzorov i domácich obyvateľov bola obec Miroľa vo Svidníckom okrese v uplynulú sobotu dejiskom v poradí už V. slávnostného aktu ustanovenia ktitorov nad dreveným chrámom v kraji pod Duklou. Tentoraz sa Nezisková organizácia Záchrana a obnova národných kultúrnych pamiatok Drevené chrámy pod Duklou v spolupráci s Obcou Miroľa, Slovenskou spoločnosťou pre zahraničnú politiku a Poddukliansky osvetovým strediskom vo Svidníku rozhodla ustanoviť ktitorov nad národnou kultúrnou pamiatkou (NKP), gréckokatolíckym chrámom Pokrov (Ochrana) Presvjatoj Bohorodici z roku 1770 v obci Miroľa.

▲ *Slávnosti sa zúčastnil aj (ex)prezident Michal Kováč. Na foto pri zvítaní so starostami obcí (Marta Frančáková, Anna Ferkaninová, Ján Franko).*

Ktitormi tohto chrámu sa tak v uplynulú sobotu stali predsedníčka predstavenstva a generálna riaditeľka Slovenskej sporiteľne Regina Ovesny - Straka a významný európsky kresťansko-demokratický politik, eurokomisár Ján Figeľ. „Pred desiatimi rokmi som bola spolu s manželom na Slovensku v rámci dovolenky a vtedy sme si po prvýkrát prezreli tieto drevené kostolíky. Boli sme obidvaja nadšení. Mám preto mimoriadny vzťah s tou kultúrou a architektúrou, preto je to pre mňa neuveriteľná česť stať sa ktitorkou tohto chrámu," povedala očividne dojatá Regina Ovesny - Straka, ktorá si v sobotu v Miroli pripomenula aj sedemnáste výročie od chvíle, keď spolu so svojim manželom zložila manželský sľub v kostole. „Je to pre mňa zvláštna chvíľa," priznala Regina Ovesny - Straka. Jej partner, ktitor Ján Figeľ sa v prvom rade poďakoval za oslovenie, aby sa stal ktitorom chrámu v Miroli. „Mám také heslo: kde môžem, pomôžem, kde nie, neprekážam. Moja odpoveď bol zhruba tohto typu. Je to o tom, že sme tu a teraz s istou zodpovednosťou a možnosťami a je dôležité čo tu a teraz urobíme. Pre mňa je to výzva a mala by to byť aj výzva pre všetky úrovne verejnej správy, že v takomto duchu tu všetci spoločne spolupracujete." Regina Ovesny - Straka a Ján Figeľ priznali, že ponuku stať sa ktitormi dreveného chrámu v Miroli prijali s úctou, rešpektom pred veľkými očakávaniami. „Keď sa niečo robí, tak sa toho zvyčajne aj dosť urobí. Už to, čo sa podarilo, je veľkým povzbudením, že sa dá," zhodli sa novodobí ktitori miroľského chrámu. Medzi prítomnými hosťami, ktorých najprv v priestoroch motorestu v Hunkovciach privítal prednosta Obvodného úradu vo Svidníku Jozef Harviš, boli aj bývalý prezident Michal Kováč, bývalý poľský veľvyslanec na Slovensku Jan Komornicki, poslanec Národnej rady Jozef Šimko, poslanci Prešovského samosprávneho kraja Milan Cocuľa a Michal Gondek, ale aj predchádzajúci ktitori Daniela Obšasníková, Anna Galovičová či Alexander Kšiňan. Nechýbali starostovia okolitých obcí, predstavitelia rôznych spoločenských organizácií a ďalší hostia. Priamo pred chrámom v Miroli ich všetkých privítali miestny gréckokatolícky duchovný o. Martin Kostilník, starosta Mirole Jozef Kostelník a pracovník Obecného úradu Michal Varcholík. Samotného cirkevného obradu ustanovenia ktitorov sa potom zúčastnili viacerí duchovní, medzi nimi aj gréckokatolícky duchovný z poľskej Krynice a predseda Správnej rady Neziskovej organizácie Drevené chrámy pod Duklou, bývalý správca Gréckokatolíckej farnosti v Krajnej Bystrej, dnes v obci Čirč v okrese Stará Ľubovňa o. Jaroslav Popovec. „Regina i Jan, postavľajem Vas ktitorami svjataho chrama seho, vo imja Otca i Syna i Svjatoho Ducha, amiň," takto boli Regina Ovesny - Straka a Ján Figeľ ustanovení za ktitorov dreveného chrámu v Miroli, aby krátko na to o. Jaroslav Popovec zasvätil aj Karpatskú drevenú cestu i všetky drevené cerkvi pod Ochranu Prečistej Panny Márie a archanjela Michala. Nezisková organizácia Drevené chrámy pod Duklou následne udelila tretí titul blahoditeľ. Získal ho Alexander Duleba, významný politický analytik, rodák z Beňadikoviec, dnes riaditeľ Výskumného centra Slovemskej spoločnosti pre zahraničnú politiku v Bratislave. „Pre mňa je to významná pocta. Chcem zdôrazniť, že som nikdy nad tým, čo pre tieto chrámy robím, nerozmýšľal. Nikdy mi ani len nenapadlo pouvažovať, či to mám alebo nemám urobiť. Cítim to ako svoju morálnu povinnosť pomôcť kraju, z ktorého pochádzam," vyznal sa Alexander Duleba. Po prvýkrát v histórii udelila spomínaná nezisková organizácia aj titul dobroditeľ. Získal ho podnikateľ Ladislav Gogor, rodák z Mirole, dnes žijúci vo Svidníku, ktorý už niekoľko rokov finančne i materiálne podporuje gréckokatolícku cirkevnú obec v Miroli. V mene všetkých doterajších ktitorov s krátkym príhovorom priamo v miroľskom chráme vystúpil exprezident Michal Kováč, ktorý je ktitorom dreveného chrámu v Dobroslave. „Nie je to jednoduché zorganizovať takéto podujatie. Chcel by som zdôrazniť hlavne tú symboliku. Zatiaľ čo v rôznych krajinách sveta mnoho kostolíkov či chrámov zaniká, tu v tomto kraji sa hlavne vďaka vám všetkým a vďaka Pánu Bohu, že na vás nezabúda, sa darí zachraňovať, obnovovať a udržiavať tieto jedinečné skvosty. Vždy, keď kresťan príde do chrámu, je to preňho také duševné uspokojenie. Nielen z chleba je človek živý, ale k tomu, aby človek prežíval vyrovnanejší život, potrebuje ho napĺňať aj duchovnými potrebami. Táto stránka obnovy drevených chrámov je omnoho dôležitejšia a významnejšia než všetko ostatné." Po samotnom cirkevnom obrade ustanovenia ktitorov o. Jaroslav Popovec priblížil prítomným cyrilometodské byzantské tradície obce a kraja pod Duklou. Priamo pred chrámom bola pripravená ochutnávka miestnych špecialít. Regina Ovesny - Straka, Ján Figeľ, ale aj exprezident Michal Kováč a ďalší si pochutnali na pečených pirohoch či makovníkoch. Diskutovali s miestnymi obyvateľmi, a potom sa presunuli do priestorov Kultúrneho domu, kde prebiehal kultúrny program v podaní Detského folklórneho súboru Makovička. Podávala sa mačanka, pirohy, holúbky a ďalšie miestne špeciality. Prípitok v takmer čistej slovenčine predniesol bývalý veľvyslanec Poľska na Slovensku Jan Komornicki. „Priznám sa, že mám výčitky svedomia. Som ktitorom v Ladomirovej a cítim potrebu pomôcť. Chcem napraviť to, čo som možno trošku zanedbal. Je našou spoločnou povinnosťou sa o tieto chrámy starať," zdôraznil Jan Komornicki a jeho slová nech budú výzvou či apelom na všetkým, ktorí môžu akýmkoľvek spôsobom priložiť ruku k dielu a prispieť tak aj k realizácii jedinečného projektu z dielne neziskovej organizácie Drevené chrámy pod Duklou s názvom Karpatská drevená cesta.

▲ *Nezisková organizácia Drevené chrámy pod Duklou udelila titul blahoditeľa Alexandrovi Dulebovi.*

▲ *Ján Figeľ a Regina Ovesny-Straka pri ustanovovaní za ktitorov dreveného kostolíka, vľavo o. Jaroslav Popovec, vprava o. Martin Kostilnik.*

(si)
prevzaté z Podduklianskych novín,
foto Jan Lipinský

Правда ся указала

Недавно сьме сі дознали з пресы, же Союз Русинів - Українців на Словеньску (ЗРУСР) вступив до Світовоґо конґресу Українців, котрый мать свій центер в Києві, на Україні.

Так як Русиньска оброда на Словеньску і я особні все сьме твердили, же ЗРУСР є чісто українськой орєнтації, о чім наконец свідчіть факт, же за свій материньскый язык узнавать українськый язык. Функціонарі ЗРУСР твердять, же їх орґанізація репрезентує і русиньску народность, но таке понятя Русин - Українець неекзістує в списку народностных меншын на Словеньску.

Вступом ЗРУСР до Світовоґо конґресу Українців ся лем указала правда, же тота орґанізація продовжує в політіці бывшого КСУТ–у, котрый за 40 років недемократіцкым способом українізовав Русинів на Словеньску, наслідком чого доходило к великій страті ідентічности русиньской народности. Факт, же ЗРУСР ся став членом Світового конґресу Українців выпливать потреба, абы веджіня ЗРУСР змінило назов свойой орґанізації на Союз Українців Словенька. ЗРУСР не може знеужывати русиньску культуру і выдавати ю за українську, як то робить по своїх акціях – фестівалах. Я, як член Русиньской оброды на Словеньску не приїмам таке, абы ЗРУСР быв говорцом або заступцом Русинів на Словеньску і на меджінародній уровни в рамках Світового конґрецу Українців.

Русинска оброда на Словеньску, як і дальшы русиньскы орґанізації ся обертають на словеньскы штатны орґаны, абы превказали ЗРУСР-у, же ся мішать до проблематікы Русинів на Словеньку а абы тота орґанізація решпектовала выслідкы зрахованя людей з 2001 р. У тім штатістічнім акті Русины Словеньска дали ясно наяво і в числах русиньску народность. Катеґоріно протестую, абы ЗРУСР а тыж дакотры працовници Конзулату України в Пряшові Русинів на Словеньску поважовали за Україців. Высше споминаным фактом – вступом ЗРУСР до Світового конґресу Українців вышла на поверх правда, же то є українська а не русиньска орґанізація.

Іван Бандуріч, Бардійов

Kardinál sa stretol s gréckokatolíckymi biskupmi

Prešov (TASR) - Stretnutie 20 gréckokatolíckych arcibiskupov a biskupov Európy a kyjevsko-haličského vyššieho arcibiskupa Ľubomyra kardinála Huzara sa včera začalo v Prešove. Hostiteľom je prešovský eparcha Ján Babjak. Cirkevní hodnostári z Talianska, Ukrajiny, Maďarska, Nemecka, Francúzska, Poľska, Čiech a Slovenska sa zamýšľajú nad témou Ako vydávať svedectvo východnej tradície. Podľa informácie riaditeľa Gréckokatolíckeho biskupského úradu v Prešove Ľubomíra Petríka v tamojšom Exercičnom dome sv. Ignáca privítali aj emeritného profesora liturgiky na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme archimandrita Roberta F. Tafta.

Trojdňové podujatie v Prešove je pokračovaním júnového stretnutia gréckokatolíckych biskupov Európy, ktoré sa z iniciatívy kardinála Huzara konalo v Ríme a bolo prvým svojho druhu. Európski gréckokatolícki biskupi sa chcú navzájom spoznávať a rokovať o rôznych špecifických skutočnostiach, ktorými žije gréckokatolícka cirkev a zároveň ju zviditeľňovať. V programe sú aj pobožnosti - dve v Prešove, ďalšia vo Svidníku.

XIII. Лемківска творча осінь в Польску

Стоваришыня Лемків і Стоваришыня Руска Бурса в Ґорлицях зорґанізовали на 15. – 16. октобра т. р. XIII. Лемківску творчу осінь – стрічу з любителями русиньской творчости. Тота была присвячена 60. річниці участи добровольників в 2. світовій войні і депортації польскых Русинів на Совєтську Україну. На акції быв богатый культурный проґрам різных жанрів русиньского слова.

–р–

Ославы 650. річніці Біловежы

Кедь ся ославує даякый юбілей, орґанізаторы уж допереду роблять вшытко про то, абы тоты ославы ся выдарили з каждого боку, жебы люде на то в добрім споминали. Село Біловежа в окресі Бардійов патрить меджі найвекшы русиньскы села, скоро з 802 жытелями, з котрых при послідним зрахованю людей в 2001 р. материньскый русиньскый язык собі написало 434 людей. В селі є збудованых 268 хыж. Є ту основна і матерьска школа. Хоць кількость молодых людей ся знижує, як і в другых селах, люде до села приходят бывати ай з міст а зато селу не грозить вылюдньованя. В Біловежі овпливнили жывот людей русиньскы будителі Александер Духновіч і Александер Павловіч. Праві ай теперь з нагоды ослав 650. річніці села, люде собі припомянули, же не забывають на одказы нашых русиньских будителів.

Ославы ся зачали (11. 9. 2005) отворіньом нововыбудованого Дому смутку, потім была святочна ґрекокатолицька літурґія а по ній ся учасниці свята зышли в салі культурного дому, де могли меджі собов побісідовати, поспоминати. Стріча зачала по словах головного модератора ослав Штефана Гія, котрый прекрасні декламовав поезії русиньских будителів. До того барз добрі запасовала знама Павловічова співанкова поезія Коли муровали білу Маковицу в поданю Марії Бароляковой і женьскый спів на споминаны слова. Культурный проґрам збогатили нелем домашні колективы – 20–річна Біловежанка, Рачканя, але і клективы з Пряшова, Стебника, родина Качмаровых зо Строчіна, народный розповідач Ян Бортник з Ленартова, Наталка Волчкова з Кошыць, а великый успіх мала наша найліпша солистка народных русиньских співанок Маріяна Железна з Хмельовой, котру пожадали уж давніше орґанізаторы ослав, абы записовала русиньскы співанкы. Вечур быв огньострой а потім при музыці Замішковців з Колачкова, ся люде забавляли до нескорых вечірніх годин.

На ославах єм видів, же Біловежа жыє нелем будованьом села, але його культуров, двома успішныма колективами, што може быти прикладом про іншы села, де є школа, а не мають ниякый фолклорный колектів. Дякуєме Е. Побориловей, старостці села, Петрови Микулови, заступцови старосткы села за їх великый інтерес о розвой культуры і шпорту в селі, манжелом Сороковым, котры матеріально підпорують колектів Рачканя і з котрым выступують нелем по нашых селах, але ай в заграничу. Колектів ведуть манжеле Кыйовскы з Бардійова.

Каждый учасник ослав достав книжку написану авторами ПгДр. А. Ратицом і П. Удичом, котра была выдана за помочі Ярослава Удича. Книжка зображує історію села за 650 років а авторы у ній не забыли ани на нашыых русиньских будителів і народностный проблем в селі. На цілый акції были притомны посланці Народной рады СР, представителі Пряшівского самосправного краю, предноста Обводного уряду з Бардійова ЮДр. Н. Пурдешова, пріматор Бардійова МУДр. Б. Ганущак, старостове навколишніх сел, гості, а не хыбовали родаци з Біловежы, котры днесь жыють по вшелиякых містах Словеньска.

Главным орґанізатором ослав быв Сельскый уряд в Біловежі а сполуорґанізаторами были бардійовска Окресна орґанізація Русиньской оброды на Словеньску і Горношаришскый освітній центер в Бардійові. Представителі сельского уряду і Русиньской оброды ся договорили на добрій сполупраці в области культуры і шпорту і в будучіх роках.

І. Бандуріч

Nezabudnuteľný koncert v Starej Ľubovni

▲ *Hľadisko kultúrneho domu v Starej Ľubovni.*

▲ *Na snímke zľava účinkujúci: Petrašovská, Servická, Poráčová, Kandráčová, Petrašovský, Macošková, Čokyňová.*

Neutíchajúci aplauz a tri prídavky. Taká bola atmosféra vo vypredanom Dome kultúry v Starej Ľubovni v piatkový večer. Spevácke hviezdy rusínskeho hudobného neba po takmer dvojhodinovom koncerte priviedli divákov doslova do varu.

Anna Servická, Mikuláš a Natália Petrašovskí, Monika Kandráčová, Mária Mačošková, Mária Čokynová, Anna Poračová, Folklórna skupina Poľana z Jarabinej a Ľudová hudba Ondreja Kandráča boli hviezdami programu A ČIJA TO CHYŽA..., ktorý na piatok (30.9.) pripravilo **Združenie inteligencie Rusínov Slovenska a Slovenský Rozhlas - Rádio Patria a Rádio Regina**, v spolupráci s Okresnou organizáciou Rusínskej obrody v Starej Ľubovni a mestom Stará Ľubovňa.

„Takýto koncert sme ešte nehrali a bojím sa, že ani tak skoro hrať nebudeme," povedal po podujatí primáš ľudovej hudby a hudobný redaktor Národnostno-etnického vysielania Rádia Patria v jednej osobe Ondrej Kandráč, rodák z neďalekej Krásnej Lúky.

„Pokiaľ niekto pred koncertom hľadal odpoveď na otázku: Čija to chyža?, po koncerte bolo všetko jasné. Tento stánok kultúry patril Rusínom, ich piesni, spevu aj slzám radosti a dojatia, jednoducho povedané patril rusínskemu živlu," povedal za jedného z organizátorov Ján Lipinský. „Verím, že vydarený večer ešte dlho zostane v srdciach priaznivcov rusínskej piesne," dodal.

▲ *Folklórna skupina Poľana z Jarabiny.*

Súčasťou podujatia bola aj slávnostná prezentácia nového CD Ondreja a Moniky Kandráčovcov „Sinu muj, sinu muj". Dvojica „krstných rodičov" Mária Mačošková a Ján Lašák, riaditeľ Rádia Regina Košice, symbolicky vyprevadila nosič na slovenský trh a zaželala mu veľa vďačných poslucháčov.

Po skončení oficiálnej časti programu sa časť pozvaných hostí presunula do hotela Komeko. Úlohy hostiteľa sa ujal Ing. Mikuláš Kormaník, majiteľ firmy KOMEKO, s.r.o. (www.komeko.sk), rodák z Jarabiny. Súčasťou večera bolo o. i. aj otvorenie rusínskej izby, venovenej drotárom z regiónu. Pásku slávnostne prestrihol Peter Trochanowski, majster slova, Rusín z neďalekej poľskej Krynice.

jl

Posviacka chrámu v Chmeľovej

Sú udalosti a skutky v živote ľudí, ktoré sa udejú iba občas, v určitom dlhšom časovom horizonte. Takouto udalosťou bolo v týchto dňoch úspešné dokončenie opravy chrámu Zosnutia Presvätej Bohorodičky v Chmeľovej.

Podľa ľudového rozprávania a záznamu v pamätnej knihe obce Komloscha (názov obce do roku 1948) bol prvý chrám drevený a čas jeho vybudovania a vybudovania fary nie je známy. Chrám stal neďaleko mlyna, ale určiť presné miesto je obtiažne.Súčasný chrám bol stavaný v rokoch 1796 -1823 a dokončený bol v roku 1827. Dal ho postaviť gróf Erdody, ktorý bol zároveň aj jeho patrónom. Nakoľko bol prikrytý drevenými šindľami a nezodpovedal predstavám veriacich, v roku 1905 bol pokrytý plechom. Nový oltár bol postavený v roku 1927 za peniaze zozbierané a zaslané rodákmi žijúcimi v Amerike. Počas 1. svetovej vojny v roku 1914 boli chrámové zvony zvesené a odvezené do Uhorska na výrobu vojenského materiálu a nové boli zakúpené až v roku 1922 z peňazí rodákov žijúcich v Amerike, ktorí na tento účel darovali sumu 22 000 korún. V roku 1934 preosvietený biskup Pavol Gojdič posvätil novoopravený chrám. V rokoch 1975 -1977 bola ukončená oprava veží a kupoly (nová konštrukcia a pokrytie medeným plechom). Ďalšie vonkajšie opravy sa uskutočnili v rokoch 1968,1978 a 1991.

Pre obyvateľov obce Chmeľová, ale aj iných obcí bolo veľkou cťou, že dňa 8. 10. 2005 mohli privítať vo svojom duchovnom stánku prešovského eparchu Mons. ThDr. Jána Babjaka, SJ, PhD. Tak ako je starodávnym zvykom a prejavom najvyššej úcty, privítal ho starosta obce Ján Železný a to Božím darom chlebom a soľou. Po slávnostnej posviacke a bohoslužbe sa o. biskup osobne zvítal s veriacimi, prihovoril sa jednotlivo maličkým deťom, pohladil ich a požehnal.

Tejto udalosti sa zúčastnili aj pozvaní hostia, a to poslanec NR SR Ján Pataky, prednostka ObU v Bardejove Natália Purdešová a starostovia okolitých obcí.

Správca farnosti o. Martin Gergelčík a cirkevná rada pri gréckokatolíckom farskom úrade v Chmeľovej sa touto cestou chcú poďakovať o. biskupovi za jeho priazeň a náklonnosť. Zároveň sa chcú poďakovať zainteresovaným štátnym orgánom za odbornú pomoc, Ministerstvu financií SR a Ministerstvu kultúry SR za poskytnutú finančnú pomoc. Starosta obce a Obecné zastupiteľstvo v Chmeľovej oceňujú a vyzdvihujú prácu predchádzajúceho i súčasného správcu farnosti o. dekana Štefana Vansáča a o. Martina Gergelčika a ostatných členov cirkevnej rady. Osobitne si vážia, oceňujú a vyzdvihujú prácu a zanietenosť pána Demetera Mikuľáka - predsedu farskej rady, ktorý sa vysokou mierou pričinil o úspešnosť vykonaného diela.

Chceme sa poďakovať aj občanom obce a všetkým, ktorí sa formou práce, finančnej či materiálnej pomoci podieľali na tejto rekonštrukcii. Táto rozsiahla oprava sa udiala v relatívne krátkom časovom období a výsledkom tohoto snaženia je prekrásny pohľad na nevšedný a ojedinelý gréckokatolícky chrám, ktorý púta pozornosť všetkých veriacich i turisticky orientovaných návštevníkov obce.

***Ján Železný**, starosta obce*

60 років ослободжіня

Суліко

Стрітили сьме ся при збираню грибів. На грибох чоловік мать дость часу. Ходиш і смотриш до зеленастой глюбкы а ту споза буків вкаже ся ті чоловік.

- Добрый день!

- Ай вам добрый! З ничого нич ся зрадуєш, же маш кому слово повісти. Закурите ціґаретлю, сядете на даякый пнячок і бісідуєте о світі, новостях і старых болях. Ліс тото вшытко выслухує і неповість никому.

- Молодшый ся просить:

- Кілько вы уж мате років, пане Пенцак?

- Вісемдесятдва.

- А як ся чуєте?

- Тілом уж не горазд, але на розум, на память ся не скаржу.

- Кедь вы іщі годни на грибы до ліса выйти, так то не є плано.

- Найліпше чоловікови замолода, но кедь быв я молодый, так прийшла война. Требало наруковати, пережыти заятя і зачінати жыти наново у повойновый час.

Юрко Пенцак із Стащіна кедь ся вернув з фронту другой войны світовой, мав іщі лем двадцятьдва рокы. Такый молодый уж мусив знати стріляти до людей. Так му веліли шаржы, така укрутеньска є філозофія войны: не застрілиш неприятеля, він тебе трафить.

Дакотры повідять, же уж є шістдесят років по войні, та нач споминати біду, яка ся перебыла. Зато, абы ся зясь не повторила.

- Но і так єм быв на ярь 1944 одведженый коло южномадярьскых границь до містечка Надь Каніж близко югославскых границь. Цвічіня, цвічіня а подаколи ай стражна служба. Цалком нормална воєнчіна, кебы не прімітівізмус низшых мадярьскых достойників, якы ся своїм надрядженым хотіли завдячіти тым, же нам, Руснакім, од рана до вечара надавали „Бута тот!“ (Дурный Руснаку!). Высшы достойници але походили із файновішых родин і мали добру родичовску выхову. Од тых не мож было чекати такы псячі скуткы.

Не побыло довго і уж кінцьом марця треба іти на фронт. Через Кошыці, Великый Березный і до Коломыї. Вояк Пенцак ся тримав довєдна з камаратом Данилком з Великого Бичкова на Підкарпатю. Догварили ся, же Мадярім служыти не будуть. Трафило ся так, же обидвоми были посланы по набої з мадярьскым вояком. Як йдуть через поле, зачала бити совєтьска канонада а обидвоми Руснакы порозуміли, же настав їх час. Скочіли до рікы, скрыли ся під помулу і перечекали, покы перешов руськый уток, якый перервав німецьку фронтову лінію. Обидвоми ся здали до руського заятя і зачав ся про них новый режім.

- Знате, же тогды од той помулы, де сьме были схованы, упав дас десять метрів ґранат? То щі нич. То лем зачаток біды, котрой у войні ниґда не є дость.

Потім прийшли сьме до містечка Заслав, де ся находжав збірный табор. Быв то лаґерь, у котрім ся выконовали ай масовы тресты смерти. Людей ту было помішаных із сто рас і вір. Што чоловік, то інакша доля, но не просив ся нихто никого на особну судьбу. Людей, як у каждім лаґерю, ділили катове на дві сорты: на тых, што мають уж не жыти і на другых, котрым є суджено подыхати о дашто довше.

Як єм ся пізніше дізнав, было моїм щастьом, же ня выбрали за котелника. Быв єм радый, же у такій зимі ся можу нагріти коло огня. Раз за час пришмариме то єден то другый по лопаті угля до котла, абы начальству не обмерзли уха і бісідуєме довгы годины.

Што тот руськый чоловік ся мі наповів о жыноті за совєтьской влады, то не забуду ниґда до смерти. Говорив о великім голоді на селах, де людей без стравы їмало ся шаленство і доганяло руськых ай українськых рольників ку тому, же люди людей їли.

- Юрку, - гварить мі Саша, - ай тото угля, што ним топиме, є перешпате людьсков кровльов.

А досправды, же уж пару раз меджі фалатами камінной чорноты ай людьскы уды были мнов найджены. Минулый тыждень єм спалив дачію руку, одтяту по локоть.

- Видиш, але не хыбує никому. Меч гет вшытко до пеца, червенішый буде огень. Най видять ай тамты у Кремлю, як народ терпить про їх звірьства. Мы за отчіну оддаєме дыханя, а они водку попивають. Видів єсь минуле, як коло ґрамофона козачковали?

Не побыло пару днів, як Сашу знова кличе начальство поладити ґрамофон.

Клацнутя замку на ладічці.

- Ого! Не приповідавчі! Ту і музика єсть! Але діскретні замкнута! – выкрикує підпитый заступця началника.

Саша ся вертать до нашой котельні із пару фалатками хліба і куском солонины. Дар про обидвох.

- Утихомірям забаганкы начальства, як то на них надыйде.

- А яку ті найчастіше велять грати?

- Суліко... Сталінова облюблена... Знав єсь то?

- Кібы то Сталін знав, він бы їм дав.

- Тяжко, Юра, буде ся позад них чістити тота драбина, што веде до курника, званого совєтьскый щастный жывот. Є ті тяжко за твоїма Бескидами?

- Даколи барз.

- Давай заспіваме даяку вашу.

І співаме парібскы співанкы, якы-м ся навчів у Стащіні і по довколишніх селах коло музикы.

На другый день чути здалека галайк, перемішаный з выстрілами. На проґрамі дня є велике прятаня, што значіть смерть далшых невинных людей. Зачудовав єм ся уже по стоцятый раз.

- Чуєш? Тамты ся уже не почудують.

- Што ся чінить?

- Тырвать і надале револючна поготовость.

- Яка? Што зясь про бога?

- Не про бога, але про Сталіна. Чуєш, як крічать?

Прислухуєме ся ліпше і чуєме силу хлопскых голосів:

- Дай, я! Дай, я! Дай, я!

- То крічать зекы, арештанты і гласять ся добровольні, же будуть стріляти до неприятелів соціалізму і комунізму.

- Най жыє Сталін! – многоголосный выкрик а потім так само:

- Ура-а-а!

А цалком наконець давкы з кулометів і веце нич, лем тихо, тихо, тихо...

- Тоты, што крічали „Най жыє Сталін!", то суть чії люди, Саша?

- Іщі їх лем недавно привезли.

- З того мож ошаліти.

- Ошаліли бы многы, але не мають коли. Позавтра будуть на Сталінову славу крічати тоты, што днеська стріляли.

- Хто на то розказ давать?

- Розказы? Хлопче, дістав єсь ся до фабрыкы на смерть. Хто ту прийде, мусить о хвільку вмерати, абы таборовый проклятый жывот не вышов про совєтьску державу на великый кельчік.

- Я свій стравный приділ трираз одроблю, лем най ня охаблять жыти.

- Хто бы так не хотів?! Але не мож. Ты тото не годен похопити?

- Я таке ніґда не порозумлю, што є то за режім!? – підвышує голос Юрко Пенцак із признаком сплаксіня.

- Тихо будь! Замовкний! Бо прийде червена буря а ты будеш вапном посыпаный. Шкода бы была тых белавых очей, котры успособлены на позорованя красных звізд у безоднім небі. Будь радый, же-сь ту котелником, розумиш?!

Потім пришов час розлучкы, кедь єдного рана намісто Сашы дістав єм другого сполупрацовника, який зо мнов не хотів прогварити ани єдного слова.

- Де Саша, де Саша?

- Хочеш іти ай ты за ним?

- Де же ся подів?

- Є там, одкы ньит навернутя, порозумів єсь ня конечні? Уж мі нич не повідай. Я ту прийшов не на балаканя, але на честну роботу про розквіт нашого сполочного діла. Хто не робить, най не їсть.

- Я уж ай так не їв другый день, а кому то мам гварити?

- Ты може не повниш свою норму, як треба. Або не мам правду?

- Наісту правду не треба глядати языком...

- Так много не говорь, а ладуй до котла, бо підеш за Сашом.

Але Юркови Пенцакови ся не судило іти на передчасну смерть. О пару тыжднів сів до ваґонів з далшыма заятцями мадярьской армады і нашов ся у великім місті на ріці Дніпер – у Запорожю а ту із далшыма вояками ходив до роботы до зернозаводу. Вшыткы были выголодніты і слабы. Кормили їх ту тендерічаныма крупами, якы їх лем так–так утримовали при жывоті. Єдного дня зявив ся ту руськый достойник, што спроваджав чеськословеньского офіціра із Слободового збору. Ту ся Юрко Пенцак, як ай другы Русины із Підкарпатя і северовыходного Словеньска, дали записати меджі слободовців. Наслідовали пересуны до наборовых центрів і на цвічіща. На самый перед то была Москва і нато місто Заґорьск. Чоловіка очістили, підкормили і выстроїли а теперь, воячку, ідь на фронту, де на тя чекать пані смерточка. Любить она молодых воячків, но кедь маш нехоцьякого ангела-хранителя, годно быти, же ся жывый вернеш і будеш жыти у щастю родинный жывот. Юрко Пенцак ішов на фронт уж женатый, бо ся молодый женив, але мати шыршу фамелію не доволила му война.

Ах, вы фронтовы дражкы, што вас перешли вояковы ножкы. Із Заґорьска до польского Саноку, який уж товды быв ослободженый, бо фронт ся перемістив далеко на запад, аж ку Татрам, ся найсвіжішы слободовскы силы пересували влаковым транспортом. Із Саноку до Гуменного требало йти пішо через Меджілабірці. Конечні своя земля, свій край і люди в нім. Што же там робить моя молода жена? Ці жыє она? Наісто слызы за мнов проливать, бо не мать о мі за довгы місяці ани госла, ани посла. Але до Стащіна одбігнути не мож, бо дісціпліна не доволять. Неприятель іщі не выгнаный із отчого двора, іщі стоїть за бранов і острить косу на нашы діти, матері і няньків.

У Камяниці над Ціроховом ся одбывало денні цвічіня, онедовго треба іти на фронт. Остры зимы бывають у януварі і у февруарі попід Высокы Татры. Німецькы войска ся позакоповали на выгодных позіціях по татраньскых берегох і із свойов пастьов чекають на свою жертву, котров мало быти наше войско із збору Людвіка Свободы. Барз тяжко было добивати німецькы позіції, з обох боків ту, коло Ліптовского Мікулаша, упали войска. Бой кыпів, сніг горів, але не переставали Русины довєдна із Чехами і Словаками наступляти на позіції неприятеля.

Пробили сьме ся аж до Кральовян, але міст быв вышмареный до люфту, також не мож было перейти через ріку Ваг. Студено, як на другім світі. Заходиме із сполубойовником до корчмы, але качмарь-ґардіста нам не хоче наляти, бо просиме по руснацькы, а він же Русів ай Руснаків ненавидить. А сто господніх стріл до твого фашістіцького пыска. Мы тебе ослободжуєме од німецькой погани, а ты сануєш славяньскым братім помочі погариком дурной палінкы?! Він на то, же за Німців ліпше было. Та тобі гей, бо-сь арізовав корчму а жыдівского маїтеля сьте одправили там, де лой топлять. Та такы то суть подаєдны люди. У годину тяжкого жывотного выпробованя одмітнуть ближньому сповнити просту просьбу о поміч. Хоць правдов є, же словеньскы ґардісты нашыма ближніма не были, ані ніґда не будуть. Тото бы наш русиньскый народ мав мати на памяти усе.

Пересувати ся і уточіти на неприятеля мож было лем за ночного потемку, бо інакше німецькы кулометы тя скосять, як травку. Єдной ночі на полю за селом Бобровчек сьме Німців так нечекані напали, же із закопів выскаковали у ґачох. Упали у тоту ніч ай много нашых. На цінтерю за Бобровчіком доднесь лежать із Стащіна двоми братове Біляньскы – Янко і Василь.

О дашто пізніше, уж коло Стречна послав велитель на розвідку вояка Пенцака із єдным циґаном. Циґан на плечох з автоматом – тай не боїть ся ничого. Ховай ся, чоловіче, радить му Пенцак, бо тя гнедь скосять з тамтого бережка. Не встиг то выповісти, як сполубойовник Ґейза замовк навікы. Пенцакови не приходило нич, лем скочіти до ледового Вагу, жебы го вода знесла кус ниже, де уж не быв на дострілі німецького кулемета. Є ті студено, омліваш од зимы, але кедь хочеш захранити голый жывот, скач ай до найбівшого пекла, лем кідь зістанеш при дыханю. Два дні ся потім требало пересушовати у близкій горьскій осаді коло шпаргета у діда, який го накормив так, як бы нагодовав простый Руснак простого Словака.

І споминать далше Юрко Пенцак, же єдны із найсердечнішых людей, якых ся му подарило стрітити на своїй войновій пути, видів на Мораві. Так ся радовали нашым воякім, жебы їм дали не хліба, вина, але ай половину свого здоровя. Было то у Малых Карловіцях близко словеньскых границь, але ай на дальнішій моравскій землі.

Дай, боже, тій землі і єй людьом вічный благобыт і мір. То їм желать одбоярь із Стащіна – Руснак Юрко Пенцак. А вам остатнім тыж.

Штефан Сухый

Джулине б♥ляче сердце

– Я не Уля! Я нияка не Уля! Так мі вецей не гварьте! Я Джула! Бо я ся народила в Америці. Я знам по америцькы і бісідовати.

Так ся выгваряла 11–річна дівочка Джула коло своїх новых камараток з Ялины, де вєдно з родичами пришла з Америкы. Там, в Ялинах, зачала ходити до школы. Учіла ся добрі, але гварила, же в Америці їх учітелі учіли іншак. Хоць до краю ся вернула з родичами, міцно єй хыбила старша сестра Марька, котра остала в Америці у близкой родины докінчіти школу. Но Марька ші на школі ся спознала з америцькым хлопцьом, за котрого ся потім выдала і остала жыти в Америці. Так Марька николи не виділа родный край родичів, де собі збудовали нову хыжу і де ся їм народили ші дальшых четверо дівочок. Джулі было довго смутно за сестров Марьков. Джула по скінчіню народной школы в Ялинах остала дома, хоць ся добрі учіла. Дома не была можность ходити дале до высшой школы а так помагала своїм родичам на ґаздівстві. Но не раз собі подумала, чом не зостала в Америці, як Марька.

– Могла єм робити і зарабляти пінязі десь у фабрыці. А ту мушу робити на полю.

Але своїм родичам їх розгоднутя николи не вытыкала. І Джула ся залюбила до сельского парібка Андрія із Ялин. Выдала ся, бо і єй молодшы сестры дорастали до дівоцькых років. З мужом Андрійом скоро по свадьбі зачали будовати хыжу. Уж із малым сыном Андріком перешли бывати до свойой ші не докінченой хыжы. Пришла друга світова война. Не обышла і село Ялины. До села пришли німецькы вояци. Наперед із села забрали хлопів на Дуклю закопы копати. Меджі хлопами быв і Джулін Андрій. По пару днях вшыткы Ялиньскы хлопи од Німців повтікали до лісів. Крыли ся в селах, котры были обсаджены партизанами.

В половині октобра в 1944 р. зо села Ялины Німці выганяли вшыткых людей. Были нучены евакуовати. Із села одышла і Джула зо сыном Андріком. В селі остало пару старых і хворых людей з малыма дітми. В половині новембра, як партизане ся приготовляли перервати німецькый фронт меджі селами Борів і Ґабура, ялиньскы хлопи од партизанів ся вертали до ялиньских лісів. Ближе ку селу. Ближе домів Лем Джулін Андрій говорив:

– Я не піду до нашых лісів. Што там. Я піду глядати свою жену Джулу і сына Андріка. Они потребують мою поміч. Мушу їх найти. Хоць сам не знав, де в тім часі ся находили, пішов їх глядати. Ку Андрійови ся придала і його бывша сусідка Гелена Ґавулова. Переходили із села на село полями і лісами. Драгов не могли іти, бо ся бояли одступуючіх німецькых вояків. Близко села Мінівці в Стропківскім окресі вышли на заміноване поле. Коровы, котры гнали перед собов, перешли щасливо, як і Гелена. Андрій став на міну. Міна выбухла і Андрійови одорвала єдну ногу а другу міцно поранила. Гелена Андрійови не могла сама помочі. Зохабила го самого лежати серед замінованого поля і понагляла ся до села Мінівці глядати поміч. В селі нашла мало людей, а меджі нима никого, хто бы быв охотный піти на мінове поле. Каждый ся бояв смерти. Андрій зостав лежати серед поля без помочі, де і сконав.

Джула із сыном Андріком ся вернула домів до пустой хыжы. Не чекав єй муж, як собі думала драгов домів. Дома ся дознала смутну і страшну новину о смерти свого мужа Андрія. Тяжко несла тоту велику і болячу рану на своїм серці. Єден день была коло свойой бабы, потім ся вертала домів. Але радше бы до той

пустой, ші все недокінченой хыжы ани не ішла. Бо того, хто єй зачав будовати і мав докончіти, уж не є. Мучів єй великый жаль і зато, же ші все свого мужа не поховала. Його мертве тіло ші все лежало серед замінованого поля. Кадыль ходила, плакала і роздумовала як бы мужа поховати. Не хотіла ани думати што із мужовым тілом буде дале.

Приходила ярь. Морозы поволяли. Сонце зачінало тепліше пригрівати. Сніг ся зачінав топити.

– Боже мій, покы мінаре одмінують ціле поле, та прийде і друга зима. А што буде серед поля з моїм Андрійом.

Пришла домів. В кухні із стопика позберала высушену пшеніцю. Зберало ся зерно молоти, бо рыхтовала печі хліб. Рано послідній фалаток хліба помастила Андрікови на фрыштык. Із зерном пішла до коморы. Із млевчівков обертала із тяжкым каміньом. Молола і роздумовала о дальшім своїм жыводі. Покы змолола, была цалком здушена. Муку вынесла до кухні. Місто їдла напила ся воды. Понагляла ся за свойов молодшов сестров Ганьов і за єй мужом. З нима ся хотіла порадити, што дале робити. Як замыкала двері, збачіла свого Андріка біжати із драгы до двора. Руков собі закрывав єдно око і гварив матери:

– Мамо, треба дашто робити. Я не виджу на око.

Джула ся барз выстрашыла і зачала міцно плакати:

– Сыну мій, та уж єсь ня догодовав. Што я бідна теперь мам робити.

До двора пришли сусідкы і діти. Єдна з них говорила:

– Джуло, із плачом Андрікови не поможеш. Треба чім скорше іти до дохтора. Око може ші ся дасть захранити. Джула плачучі гварить, як єй іти з Андріком до дохтора, кедь не мать коня, ани воза, жебы ішла до Лабірце. Потім ся спамятала, взяла з лады хущатко із пінязми і талярями, котры єй сестра Марька післала ші перед войнов із Америкы. Хопила Андріка за руку і втікала за уйком Андрійом, што мав коня, абы їх чім скорше одвіз до Лабірце ку дохторьови. Андрій, котрый рубав дрыва, выслухавшы Джулу, шмарив сокыру і попозерав на око хлопця.

– Знаш, Джуло, то уж буде марно з Андріком іти до дохтора. Він уж на своє око не буде видіти.

Джула ся зась росплакала і наголос закричала:

– Андрію, ты не дохтор, не можеш знати. Лем ты мене послухай а подь з нами до дохторя. Што кедь ші ся дасть око захранити.

Андрій меджі тым попрігав коня до воза, завязав соломы до зелениці, взяв старый покровець, закрыв зелениці і выбрали ся до дохтора. Драгов Андрій ся звідав малого Андріка, што ся стало з його оком. Хлопці нашли велику ладічку куль до карабина. Цілы кулі забивали до колів у плоті. Довшу латку на кінці із гвоздиком прикладали на затовчену кулю в колі а з другов латков дакотрый із хлопців бухнув по клинцю. Кажда куля їм выстрілила. На фарьскій загроді так хлопці порозбивали вшыткы колы в плоті. При єднім такім стріляню Андріко стояв близко кола. Мала черепінька із кулі му поранила око.

Андрій скоро кричав:

– Ші лем недавно єм вас варовав, же раз собі і очі повыбивате. То ші ся тобі, Андріку, барз добрі скончіло. Мав єсь велике щастя, же лем око. Могло то гірше скончіти.

В Лабірці дохтор попозеравшы на Андрікове око гварив: Я уж із оком не можу нич робити. З хлопцьом мусите іти до шпыталя, до Гуменного. Може і до Михаловець. Черепина, котра око поранила, могла зостати в оку. Треба чім скорше выбрати.

Андрій знова загнав коня. Віз Джулу із Андріком до Гуменного до шпыталя, но ани там Андрікове око уж не захранили. Так Джулин Андріко зостав без єдного ока. Боляча рана остала на сердці, котра довго і міцно боліла. Думкы на мужа Джулу мучіли дале. Сама не знала што бы мала робити. Ходила по селі. Радила ся. Глядала поміч. Люди єй успокойовали.

– Джуло, дай собі покій. Не хочеш там на замінуване поле піти сама. Ці когось чуджого там нагнати. Як прийде час, Андрія поховаш. Другы радили, же требало скорше. Покы земля была замерзнута. Не теперь, коли уж морозы ослабли.

Вонка похолодніло. Вночі знова зачало мерзнути. Джули не давало в ночі спати. Водне ходила по селі. Глядала когось, хто бы быв охотный піти і помочі з Андрійом зробити порядок. Думала. Кедь уж теперь в тоты холодны дні не найду никого, мій Андрій уж зостане лежати в землі не знам як довго, покы мінаре не одмінують ціле поле. На тото не хотіла ани думати.

Іван Чоп быв паробок. Добрый чоловік. Рад поміг каждому, хто потребовав помочі. Він Джулі ся сам понукнув. Быв охотный зробити і таку роботу. Гварив: – Із Андрійом мы были все добры. Чом бы єм му і послідній раз не послужыв.

Джула была міцно рада, же ся нашов так охотный і одважный чоловік. Договорили ся. Далшый день ставали скоро рано. Андрій прігав коні до воза. Ші ся лем зачінало розвидняти, Джула з Іваном і далшыма хлопами уж ся везли на возі на Мінівскый хотарь, на край замінованого поля. Іван взяв зеленіцю під плече, в котрій мав Андрійове тіло стягнути із замінованого поля ку возу. На краї поля постояв. Нихто не знав што собі в тім часі думав. Пустив ся помалы замінованым польом. Хоць чув під ногами тверду замерзнуту землю, бо было холодне рано, Іванови із страху выходив пот на чало. Ішов помалы. Дяковав Богу за каждый щастливый крок. Джула і остатні хлопи слідовали Івановы крокы і трясли ся од страху.

Єден Іванів крок став ся осудным. Недалеко Андрійового тіла під Івановов ногов выбухла міна. Іван ку Андрійови не дошов. Міна Іванови одорвала ногу. Другу поранила. Іван зостав лежати раненый близко Андрійового тіла. Тяжко раненый за помочі своїх міцных рук помалы ся тягав на бріху по землі аж на край поля ку возу. Хлопи Івановы раны поовивали і позавязовали із тым што мали коло себе, сорочкы, бо обвязів не было. Выложыли го на віз і везли до гуменьского шпыталю. Але по дразі Іван сконав. Назад до села на возі хлопі привезли мертве тіло. Не Андрійове, але Іванове. Іван став ся далшов жертвов, котру собі выжадала страшна друга світова война.

На Джулинім сердці прибыла далша велика боляча рана, довго боліла.

По рокох до села, до єдной родины, пришла навщіва із Америкы, з Піттзбурґу. Там ся колись народила і Джула, там жыла єй сестра Марька. Джула ся хотіла дознати штось нове. Вышла до хыжы ку Американкам, котры бісідовали по русиньскы. Меджі тым Американкы меджі собов зачали говорити по американьскы. Джула слухала їх бісіду. Тяжко ся мож было здогадати што собі в тім часі думала. Бо слызы єй заляли очі і текли долов тварйов. Потім з ничого нич запоїла ся до бісіды по американьскы. Американкы вывальовали очі, одкы Джула знать по американьскы. Она лем собі збыхла. Потім ся признала, же і она ся народила в Америці і даякый час там жыла. Кедь ся Американкы Джулы звідовали ці єй не жаль, же одышла із Америкы, Джула повіла, же Ні...

Штефан Смолей

Жыєме на єдній планеті (Репортажованый серіал)

Чом Якоб не плаче?

Народив ся у трідцятьдевятім, тісні перед зачатком другой світовой. Што так міг зажыти з войны? Але кідь сі усвідомиш, же жывот сам є война, так мож повісти, же перешов многыма фронтами.

Першый фронт – дітинство карпатонімецького хлопця, як нученого выстяговальця у Судетах. Приход до родной выбракованой малой Ломничкы під Татрами. Блуканя за роботов по горах і долах. Жывот пристяговальця до русиньского краю.

Гварять, же хто глядать, та і найде. А він все находжав лем тото, што ниґда не глядав.

Вер іст Якоб Тіднула фон Клайн Ломнітц?

Было нас четверо дітей. Найстаршый брат Йоган, я і сестры Зузі ай Ані. Отець з матірьов, небожатка, не мали скоро ниякого маєтку. Трапили ся на паньскім маєрі. Мати коло коров. Отець при польных роботах. Но, што повідати? Паньскы слугове, тоты найбіднішы біднякы. Од мала собі чоловік усвідомльовав, же принадлежить ку тым найпониженішым, найоскорбленішым. Але што то діточкам? Перескочать через кыртину, увыйдуть до ярочку і уж з них нова хвілька змыє терьпкый помысел. Та родичі вшытко знають найліпше. Не сплять, лем старають ся, бы была шматина, што до рота шмарити і як ся з лпюдми порівнати: Баба небіжка про чуджіх людей пряла ленове прядиво, жебы дашто заробити і помочі сынови выховати діти...

Діти, што ся народять у войні, стають ся дорослыма скорше, як тоты, котры мають мірове дітинство.

Єдного дня року 1942, кідь было Якубови іщі лем три рокы, пришли до Малой Ломнічкы накладны авта із німецькыма вояками і зачали із Тіндуловой хыжы выношати бутор, шматя, ґраты і ладовати матеріал із обыстя до авт.

Што ся діє? Де нас хочете взяти?

Лос, лос, лос!

Жены заводять.

Діти рычать.

А ґазда рве на собі волося.

Чом так? Што сьме таке учінили, же нас ліфруєте, бог знать де?

Што сьте учінили? Про наш німецькый райх згола нич. А потребна єсть кажда робітна рука...

Ай ту, під Татрами, є роботы дость.

То є, але вы сьте Німці, так підете робити до німецького краю.

Де?

На Судеты, коло Усті над Лабом.

Жены заводять.

Діти плачуть.

Ґазда на собі волося рве.

Лос, лос, лос!

Охабте нас!

Сьте Німці, а ці ніт? Сто громів до вас! Судетьскы хлопці за вас кров проливають на сто фронтох а вы ту рычіте, же маєте іти свині кормити?! Фатерланд нас вшыткых кличе, так му помагайме!

Великы слова товды падали од велителя німецькой воєньской ескорты, но реалность жывотна была така неурпосні бідовата і обычайна, же ай малому дітвакови часто надбрыдало так нияко жыти.

Многы із Малой Ломнічкы і з далшых німецькых спішськых сел были насилно выстягованы на Судеты. Многы, але не вшыткы, лем тоты найбіднішы, котры были простыма робітниками і рольниками. Або ай слугами, як Тіндуловці. Богаты Німці зіставали дома, на Спішу, бо ай ту требало розказовати.

Якоба мати на Судеты принесла у зайді на плечох. Потім ту з цілов родинов перебыв аж до року 1949. Штирі рокы ходив до основной німецькой а по войні ай до чеськой школы.

У сорокдевятім ся Тіндуловці і дальшы родины вернули під родны Татры. Діти не знали по словеньскы ани слова. Якоба властна тета Марія Слезакова научіла по словеньскы. Але до школы з камаратом із Чех Андрійом Завадьскым войновы діти ходити не хотіли. Сільскый учітель Боровічка підышов ку обидвом хлопіцім і тяжко ся му бісідовало. Недовірчівы хлопці не реаґовали ани словом на його вопросы.

Як ся пишете, хлопці?

(Добрі ты знаш, чії мы.)

У школі єм вас іщі не видів, зато ся прошу.

(Ага, о што му йде.)

У школі даваме задарьмо сушене молоко.

(Але ай тот гнусный рыбячій олій.)

Што нич не гварите?

(Подьме мы радше гет.)

Де йдете, хлопці? Чекайте, дам вам на цукерликы.

(Лем ші їх охаб.)

Хлопці, курите?

(Но, то є хлопське слово.)

Леды ся переломили.

На другый день учітель конечні обидвох хлопців увидів в школі.

Інакша судьба перенаслідовала Якобового старшого брата Йогана. Як найстаршый сын носив отцьове мено, но од няньковой добродушности мав далеко.

Фашістіцькы передникы у Ломнічці заложыли Юнґешулле, дітьску половоєньску орґанізацію, до котрой робили набір передовшыткым із худобных родин. Худобнякы ся радовали куртым ногавічатам і жовтым скоряным краватам. Перебіговали ся у слухняности, як ціркусовы псикы, абы могли дістати од своїх кротителів коцку цукру. Кротителям ся то залюбило і успішні продовжовали выхову молодых Німців аж до того ступня, же они ся ставали небезпечныма шелмами, котрым ся не жадать уж лем коцкы цукру, але ай сурового мяса.

Родина гнедь збачіла зміны у справованю сына, якый ся зачав чути покликаным высшов ідейов а ку тому, абы принадлежні поучів не лем молодшых сородженців, но ай нянька з матірьов. Абы ліпше порозуміли новій науці і не противили ся сыновій і братовій перевыховній сназі, придавав їм Йоган ку словному курзови ай тілесну інштруктаж у подобі синяків, не вынимаючі ани родичів.

Нечуване? Невидане?

Може і, але молодшый брат Якоб то зажыв на властній скорі. Од терору найстаршого сына терпіла ціла родина а так тому было ай в дакотрых дальшых фамеліях, котры сынів дали на выхову до юнґешулле. Худобны хлопці іщі раз на світі хотіли указати, же ся на них мож сполягнути. Хто зато може, же ся народили до худобных фамелій? Тадь они мають дость силны пазуры на то, абы ся із ямы про бідняків вышкрябали меджі солідных людей. (Спомяньме собі лем на паралелу з Чавшесковов Секурітате і з бандами дальшых світовых тіранів, котрым скору хранили походженьці із бідняцькых родин.)

Брате Якобе, ты мі робиш ганьбу.

Подля чого?

Хлопці із юнґешулле мі повідали, же ходиш поза плоты курити.

(Днесь Якоб Тіндула ся ціґаретлі ани не дотулить. Но не зато, же про ню быв од брата кінцьом войны многократні битый.)

Докінчіня в будучім числі

Співачка нашых серьц

Догваряти ся з Ганков Сервіцков є зажыток. Чом? Бо через єй слова і таку жыву віру ся холем на час мінить і ваш погляд на жывот. Може і вы чуєте, кедь вам до серьця проникла єй співанка. Чітала єм раз барз добру книжку, котрой завершіньом было, же нияка стріча не є нагодна. Я хочу вірити, же і тот розговор, котрый теперь чітате, буде мати даякый смысел у вашім жывоті. Може вам ближе представить вашу облюбену співачку, може через єй слова ся вам отворить штось інше, нове, што вам в жывоті хыбить. А кедь ні, може увидите, же жыти ся дасть інакше, як сьте дотеперь жыли. Може так, як то співать пані Сервіцка – Любуйте ся вшыткы, покій роздавайте, а єден другому в ласці одпущайте...

▲ *Анна Сервіцка з авторков розговору.*

Пані Анка, як перше бы єм ся Вас опросила коли і як, сьте ся достали ку співу?

✔ Я співам одмаленька, так собі памятам, могла єм мати три рочкы, од часу кедь дітина зачінать бісідовати. Я уж єм то вельо раз гварила, же єм ся дома поставила на поріг, то сьме бывали втодыль в Кружльовскій Гуті а тогды, а в тім часі летів гіт „ Ой заграла музыка, музыченка…" а я то співала єдна радость.Мала єм на собі виґан, на голові машлю, а моя публіка была мої родичі. Од них пришло перше похваліня і аплавз.

Люде Вас знають як співачку духовных і фолкорных співанок. Котры співанкы суть Вам днесь найближшы?

✔ Досправды наш выходнярьскый фолклор ці уж шаришскый або русиньскый, є барз красный. Але можу повісти, же у тім часі є духовна пісня найближша мому серцю. В сучасности, але і послідніх десять років, як єм зачала глядати поміч, до рук ся мі достала книжочка Фатіма, Марія говорить світу. Тодыль взяла мене мамка Божа за рученьку і дотеперь чую, же она ня досправды веде. Часто і на своїх концертах гварю, же криж, є великый дар, кедь го чоловік прийме. Я за тот свій днесь Богу дякую. Што ся тыкать той людьской крітікы на на моє ставліня ку вірі, тяжко мі говорити, але єм зразу така яка єм. А справды тото моє обернутя за тых 15 років принесло у мом внутрі велику зміну.Я ся на світ призерам цалком інакше. Бог мі дав великый дар, спів. Убрав мі зо зраку. Даколи лем так іду а єм в розговорі, в молитві з Богом а стане ся, же не збачу знамых, што ідуть навколо. Дахто потім повість: – Сервіцка пышна, бо ня видить а не поздравить… Даколи ня тото так заболіло, але теперь собі думам, же каждого чоловіка треба приймати такого якый є.

Вашы співанкы суть автентічны, але о дакотрых є знаме, же суть авторскы. Што про нашых чітателів можете о них повісти?

✔ Досправды мам вельо співанок автентічных, але мам красны співанкы ці уж од русиньского писателя Николая Гвозды з Ладоміровой, котрый мі теперь написав і духовны співанкы. В послідним часі є мому серцю найближша співанка Тече вода, тече, до котрой текст написала Анна Галґашова (уж небіжка) а я мелодію. Але копу співанок собі складам сама. На казеті Шпіваночкы мої, котра недавно вышла, мам вельо своїх співанок. Кедь возму духовну пісню з тематіков Литманівской горы, тоты єм вшыткы зложыла сама. І теперь на 15. річніцю Литмановской горы – Што крачам з рученьков нашой мамкы. Вшытко ся то стало незалежні єдно од другого а чую то у себе, як божу волю.

Котра пісня вам отворила двері до той великой масы людей, котры вас днесь познають?

✔ Знамый гіт, котрый ня увів меджі людей і найвеце прославив є Крячок лелійовый. А днесь можу повісти, же тот крячок уж мать 17 років і росквитнув до повной парады. Тоту співанку єм наспівала перед 17 роками, кедь єм під серцьом носила моє злате дівчатко Наталку.

Де всяды співате?

Як ся гварить од а по з. Уж рік не єм незаместнана. Як єм остала без роботы, вельо єм ся молила, як мій жывот буде вызерати дале.Тоды мі пришло на мысель – будеш ключом, котрым будеш отворяти людьскы серця. Потім пришов концерт на Мораві, де за мнов пришла єдна пані на бісіду. Тогды єм собі повіла, же моя робота мать великый змысел – служыти Богу. За тот час єм была співати на Україні, в Польску, в Румуньску, Ракуську і інде.

Пані Ганка, вы уж мате своє мено, копу оцинінь, здыбыли сьте серця людей.Што мате в дале в плані?

✔ Тішу ся на днешній концерт (25. октобра 2005, час, коли сьме давали новинкы до друку) в ПКО у Пряшові з нагоды мого 20 юбілею як єм Прешовчанка. Але тых юбілеїв є веце... Буде на концерті співати і моя Наталка, хоць она ся орєнтує на модерну музыку. Барз ся їй любить Катка Кощова. На тім концерті хочу представити молодых співаків, най тот наш спів продовжує дале. Но мойов великов тугов є іти до Мексіка, до Ґвадалупе. То є мій сон а вірю, же ся мі сповнить.

Теперь, кедь ся з вами догварям, є з вашых слов барз чути, же Бог мать у вашім жывоті перше місце. Я з вас чую таку жыву віру,коли сьте мали таке чутя, же Бог ся доткнув вашого серця а може через вас, вашы співанкыхоче штосі повісти нам...

✔ Через мою Наталку єм ся знова народила. Мали сьме з ньов здравотный проблем а через тоту дітину сьме зачали глядати поміч. Тогды ся мі до рук достала книжочка Фатіма – Марія говорить світу. Тодыль єм почула, же ня мати божа взяла за ручку і дотеперь єй чую, же она ня досправды веде жывотом.

Істо многых нашых чітателів бы інтересовало дашто з вашой родины. Як то у вас властні фунґує?

✔ Но, не є то фурт легко, але дяковати Богу за мою родину, з котров я крачам жывотом. Они ня докажуть порозуміти, але є то тяжке. І мы даколи не стигаме, вшытко ся робить на послідню хвилю. Але моїм такым геслом є, же чоловік з Божов помочов і добрыма людми досягне барз вельо.То бы єм жычіла і вшыткым нашым людям.

За розговор дякує
Мірка Лацова–Гупцейова

В салі Чорного орла у Пряшові ся 25. окторбра т. р. одбыв дальшый успішный концерт Ганкы Сервіцкой і єй гостів під назвом А я двадцять рочків... Знаму співачку народных і набожных співанок, котра є на сцені і меджі людми знама уж двадцять років пришли співом підпорити дальшы знамы тварі русиньского неба, як Марька Мачошкова, Маріянка Железна, єй дівка Наталка, Мілан Рендош, дітьскый фолклорный колектів Озерко і Хор св. Романа Сладкопевца. Співачкці і єй гостям грала народна музыка Андрія Кандрача.

Хмельова

Село Хмельова ся находить 13 км. од міста Бардійова. Лежыть на ґлавній дразі ку граничному преходу Бехеров до Польской републікы. Чом назов Хмельова?

Тот назов, прешов і претваряв ся довшу добу, але у основі свій вызнам немінив, лем язык, котрым ся писав. Хмельова была заложена, правдіподобні в другій половині 14. сторіча. Цомлос, Комлосха, Комлосхапатак, Комлоша, Хмельова… Комлосхпатак одводжено од мадярского рыхтаря Комлоша, котрый заложыв валал? Подля Ф. Улічного то так было. Но як ся гварить, же не єднов дорогов ся достанете до Ріма, так і ту находиме і інше тверджіня. Є знаме, же хмель ся пестував про паньскый пивовар у Зборові, о чім гварить документ з року 1741. Інакше хмель ся по мадярскы повість комло. Нагода? Строгый факт? Першый писомный документ походить з 1414 р. Історія села є узко споєна з маковицькым паньством. Конец 14. і зачаток 15. ст. ся вызначує рушным жывотом і пересельованьом жытельства. В 1600 р. было у валалі 15 обитных подданьскых домів з русиньскым обывательством. Тверде і тяжке жытя кус полегшала аж Марія Терезія выданьом урбаріятных предписив. Не дать мі не спомянути, же єден рік быв у селі і наш народный будитель А. Духновіч (1833-1834).

Перша світова война принесла до села біду. Список мертвых, раненых, інвалідів, так як і поволаных ся находить в Памятній книзі села. Перше выселіня до высненой Америкы было зазначено уж в 1915 р. а то кількостьов 259 людей з Комлошы, так ся втодыль Хмельова звала. За часів ЧСР, быв тот край без промыслу, заробкы не были, так люде зачали зась міґрувати до Америкы. Одходжали бідны, жебы потім могли помочі своїм родинам, краянам, наприклад як є нескорше знамо, же пріспіли в 1927 р. на новіцькый олтар до церькви. Звук звонів фурт дашто віщує. Першы звоны взяла война, і зась помогли милодары родаків з Америкы. Писав ся 1922 рік. Світ, як бы не мав дость біды і болести, пришли войновы рокы 1939 - 1945. Село было ослободжене 19. януара 1945. Не мало то ниґда легке. Чоловік, як бы фурт мусив бойовати о жывот і слободу...

Першый храм быв євангелицькый. Сучасна церьков ся зачала ставляти в часі роботы справцы фары за Андрія Годобана в 1796 - 1823 р. Церьков дав поставити ґроф Ердеді, котрый быв і його патроном. Хмельову навщівили люде звучных мен, як єпіскоп Павел Петро Ґойдіч, котрый посвятив новооправену церьков 27. - 28. авґуста 1934. Село мало і свою школу. Справа о тім є з 1933 р. у штатнім архіві в Бардійові. Першым кронікарьом быв, Павел Коленка родак з Ґіралтовец, котрый у Хмельовій робив як учітель. Школа проходила процесом главні што ся тыкать выучбового языка. До 1880 р. быв учебным языком руськый язык а од 1880 ся діти учіли по мадярськы. По взнику ЧСР у 1918 р., ся учіло по руськы, но на приказ щколского іншпектора в Бардійові п. Клохана, ся од р. 1920 - 1929 выучовало по словеньскы. В 1929 - 1935 р. ся діти зась учілі по руськы і кідь міністерство школства дало на то суглас, аж у апрілю р. 1935. Од 1952 р. ся учіло по українськы.

Люде з Хмельовой бы могли повісти, же од 1. 9. 1958 р. ся зачала писати історія терайшой школы. У р. 1947 отворили першу школку про діти. Аж од р. 1964 ся зачав єй цілоденный ход, котрый забезпечовали дві учітельки.

Про Хмельову, як село з богатов культуров, было важне, жебы мали свій культурный дом. З приправов і ставебныма роботами ся зачало в 1947 р. Найскорше ся одкупила парцела – фундуш од містного жыда Шімона Шрайбера а потім од 19 жытелів зо села, котры дали селу фундушы задарьмо. В 1951 р. за председованя Петра Варяна, быв культурный дом славностні отвореный і было в ним вельо выступінь, много зажытків про Хмельовчанів. Заложіньом аматерьского колектіву Дуява під веджіньом манжелов родины Кыйовскых ся село презентовало на многых акціях дома і за границями. Діваделный колектів Юность під веджіньом Мілана Дідіча хотів двигнути через літературну творчость А. Павловіча народно-культурне богатство і талент людей того села. Днесь є то в руках молодых людей в колектіві В. Криниченька, де суть співаці Еміля Стопова, Яна Корбова, Андрея Варянова, Маріяна і Томаш Железны… Тепер суть они тыма, котры презентують Хмельову.

З Хмельовой вышло много знамых людей, наприклад знамый герець Осиф Корба зо свойов женов Марійов, заслуженый умелец, член Пряшівского Театру Александра Духновіча. Соловый мизыкант – акордеоніста Петро Ярощак зо женов – солоспівачков Реґінов знамого ПУЛС–у, де діяв і кларінетіста Петро Слимак, нескорше член орхестра ДЙЗ у Пряшові.

Красну природу, яка є в околіці Хмельовой бы было гріх не намалювати. І о то ся постарали маляре, котры не суть може професіоналами, але за то малюють од серьця. Спомяну Штефана Дущенка, Павла Міхалчіна, непрофесіоналных вытварників і керамікарів, автора сельского ербу і памятных медайл, Марты Авґустінской родженой Федорковой - маляркы, котра є знамов вышывкарков.

Сучастность і перспектіва села? Ян Железный, староста села гварить, же найтяжше буде, жебы ся до розбігнуя вшыткых акцій, проєктів запоїло што найвецей людей зо села. Лем сполочныма силами, може село іти дале. Я ся лем можу через то, што знам з його історії і то што єм виділа на його послідній ославі, котра была присвячена дару хліба, надіяти, же мать вшыткы предпоклады і талент Хмельовачанів.

М. Лацова–Гупцейова

Русиньска свадьба з околиці Меджілаборець – 7

(Свадбяный обряд)

Плетіня вінців про молодого і молоду было сімболом зажеланя їм щастя при розлучці із їх молодостьов слободов.

По увитю вінців зачінать ся гостина. Староста споза стола ся ку притомным обертать: „Дорогы гості! Кедь ся днеська выбераме до такой далекой драгы, то требало бы на самый перед выбрати „свадьбяный уряд“, котрый бы нас вів, котрый бы нами діріґовав.“ По тых словах староста продовжує: „А ці вы мене, кедь ня повірив молодый за старосту, приїмате?“ „Приїмаме, приїмаме!“ – кричать притомны і співають:

І мы вас приїмаме,
Бо на вас волю маме.
(село Рошківці)

Потім тым самым способом волять підстаросту, заставника, сватів, свашкы, дружбів, сокачкы а наконець музикантів. За тым наслідує декорація сватів. Староста бере барвінок або в зимі сніп вівса і каждому за калап засувать стебло. Таке выбераня „на функції“ было уж лем формалным, бо досправды они были розділены давно перед свадьбов. Потім вшыткы встають і зачінають ся молити „Богородице-діво“. По молитві вшыткы сідають а староста бере слово: „Кедь даколи в Кані Ґалілейскій была сварьба, так быв на ню позваный і сам Ісус Хрістос із своїма учениками і зо свойов мамов. На тій гостині вельо людей, напою ся помалы зменшовало а ку кінцю гостины го уж не постачовало. Родичі, котры правили тоту свадьбу, были смутны, бо виділи, же їм напою уж не ставать. Товды мати Ісуса Хріста, панна Марія, яка то зазріла, гварить свому сынови: Сыну мій, Ісусе, помож їм, бо, як видиш, не ставать напою. Хрістос їй на то одповідать, же іщі му не пришов час, але на твою просьбу, Мати моя, давам розказ, най наповнять слугове пять стоящіх сосудів камінных водов. Як они наповнили тых пять камінных сосудів водов, тогды Ісус Хрістос встав і поблагословив їх і з той воды ся став добрый напій. І товдылькай Ісус Хрістос розказав старостови, званому арціцікліном, тот напой роздавати. Каждый із гостів зачав го пити і каждому было чудно, же всядылькай было звыком на зачатку давати ліпшый напой а ку кінцю підлітый. А ту є праві наопак: із зачатку быв планшый, а теперь є добрый. Так і мы, котры сьме ся днеська ту зышли, де нам дали окрем їдла і напою, та покоштійте го, жебы нас не скламали, як у тій Кані Ґалілейській.“

По словах старосты продовжує ся гостина. Музика грає, гості співають вшелякы співанкы:

Ішло дівча лісом,
Заплакало гласом, 2x
Же його парада,
Ей, за тононькым пасом. 2x

Не плач, дівче, не плач,
Панбіг ті одпустить, 2x
Підеш до дохтора,
Фартух ті розпустить. 2x

Як бы-м не плакала,
Вшыткы люди знавуть, 2x
Же парадній дівці,
Ей, фартух розпущавуть. 2x

Якый ты паробок,
Така і я дівка, 2x
Ты не маш покрийды,
А я не мам вінка 2x
(село Чабалівці)

Од Унґвара, од Унґвара 2x
Машынечка біжыть,
Наш пан цісарь 2x
В першій класі сидить.

Сидить, пише,
Зламав конець пірку,
Не записав, не записав
Першу асентірку.

Як я буду, як я буду
З Кошыць машіровац,
Дам я собі, дам я собі
Конічка поковац.

Дам я йому
Златы клинці набіц.
Фраїрочко, фраїрочко,
Як тя мам охабіц?

Зохаблю тя, зохаблю тя,
гірко плакац будеш,
Дрібны листы, дрібны листы,
Писати мі будеш.

Свадьба у Вышній Радвані сперед року 1920. З родинного архіву Андрія Гната.

Дрібны листы
На білім паперю,
Де я буду, де я буду
Лежати в квартелю.
(село Чабалівці)

Голосив, запросив
Пташую громаду,
Сокола до стола
Посадив до ряду.

Воробель-шматлавець
Взяв сову на танець.
Так із ньов танцьовав,
Аж зорвала палець.

Бодай тебе, сово,
Та із твоїм таньцьом,
Ты домів не прышла.
Лем із єдным пальцьом.
(село Гуменьскый Рокытів)

Боже, боже, боже святый,
Якый днешній світ проклятый.
Кедь паробок з дівков стоїть, 2x
Такой ся єй скламать строїть.

Мила моя, не вірю ті
Куплю чінґы[1], увяжу ті.
Куплю чінґы за сто златых, 2x
Увяжу ті на кабаты.
(село Чабалівці)

Гостина ся приближала ку кінцю. Тогды староста вставав і повідав: „Як уж єм споминав, же як то было у Кані Галілейській, кідь Ісус Хрістос своїм поблагословліньом перемінив пять сосудів воды на напой а окрем напою поблагословив і пять підпалків (округлых хлібів) і дві рыбы, з котрыма насытив пять тісяч народа а іщі ся звышыло дванадцять кошів звышків, так і я бы вінчовав тому нашому господарьови свадьбяного дому, най го бог благословить, жебы ся му напою і стравы не меншало, але наопак, жебы ся му так, як то было в Кані Ґалілейській, жебы убольшало, на конець, жебы му іщі зостало дванадцять кошів звышків.“

Ку кінцю гостины вшыткы гості встають і знова ся молять Отче наш. По молитві староста дакількома словами обертать ся на господаря свадьбяного дому: „Дорогый сварьбяный няню! Довольте ся мі во імени своїм і вшыткых нашых гостів подяковати Пану Богу за дар а вам за гостину.“

В хыжі наставать шум. Староста давать розказ першому дружбови, жебы приніс даяку лавку. Меджітым свашкы зачінають співати:

Треба бы нам, треба стілце шырокого,
Бо то наш молодый роду великого.

Іщі бы нам треба шырокой лавочкы
Ібо наш молодый богатой мамочкы.
(село Рошківці)

Кедь дружба принесе лавку, староста або підстароста бере чекан (або кольчак) до рукы і дуркать ним до мештерньой гряды, обертаючі ся словом ку родичам молодого: „Родино, родино, сварьбяный няню, мамо, сестры, братя і далека родино, прошу вас до стільця на пару слов.“

Родичі молодого і вшытка родина не понагляють барз выконати старостову волю і свашкы зачінають приспівовати:

продовжіґя буде

Важена редакція,

Пишу ся Мартін Рогун, похаджам з Калной Розтокы, але до школы ходжу до Стащіна. Ту єм ся зачав учіти русиньскый язык. Барз ся мі на годинах русиньского языка любить, зато продовжую і того року. Теперь я уже седмак а знам чітати і писати по русиньскы.

Хочу Вам подяковати за дітску сторінку у вашых новинках. Каждый місяц ся на то тішу, а нелем я, але і остатні школярі. Потішыла ня дуже выгра-калкулачка. Зато, же і остатні школярі уже перед тым достали свої выгры, хотять і в тім році посылати рішіня завдань. Хочеме і мы приспіти до той сторінкы і будеме вам посылати вшелиякы завданя. Теперь сьме дашто выдумали з пані учітельков і тішыме ся, же то надрукуєте в новинках.

Сердечно Вас поздравує чітатель
Мартін Роґун

Осінь

❦

Дує вітор по полю,
гне вербу і тополю.
Ріхтуй шапку, теплый шал,
закінчів ся літній рай.
Занедвго в нашім краю
привитаме білу паню.
Запанує аж до яри
у цілім нашім хотарі.

М. Вогарьова, 3-я кл.
ОШ Стащін

1. úloha :

Згадайте діти, што то є ?

Єдно око а цілый світ видить
Не кінь а летить, не ліс а гучіть
Не має рукы ани ногы, але двері запре
За горами, за лісами злата брана стоїть
Ани земля, ани вода, ани по ним ходити,
ани плавати.

2. úloha :

Докажете додати дальшы слова, якы будуть нести у собі слово ОКО?

Напр. О К О
О К О ПАТИ
О К О
О К О
О К О

3. úloha: Poznáš, k akej národnosti patria postavy? Výsledok zapíš do kupónu.

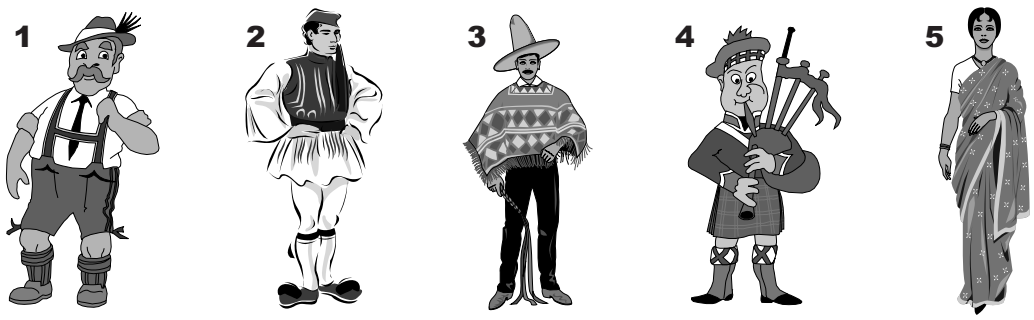

4. úloha :

Роздільте буквы А, Б, В, Г – так, жебы ся ани єдна не опаковала ани в рядку, ани у стопчіку.

А	Б	В	Г

Прекваніня

Загрызла єм до яблочка,
дахто на ня кричіть.
То хробачок просить ся:
- Хто мі хыжку ничіть?

– Пребач мі, хробачку,
же–м ті хыжку розбуряла,
бо я на тото яблочко
великый смак мала.

А.Коцова, 3-я кл. ОШ Стащін

Za správne riešenie úloh z predchádzajúceho čísla 9/2005 získavajú ceny títo súťažiaci: Ján Hučko, Vladko Gunár, Elena Grundzová a Marienka Vohákova zo Stakčína a Lukáč Girič z Kalnej Roztoky.

5. úloha:

Pokúste sa opraviť chybu premiestnením jedinej zápalky, a to tak, aby vznikla správna rovnosť (nie nerovnica).

Z 11 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica:
XI - V = IV
Z 11 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica:
X + V = IV
Z 10 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica:
L + L = L

6. úloha: Выріште ребусы

Súťažný kupón 10/2005 (Vyplnite a pošlite na adresu redakcie. Zo správnych odpovedí vyžrebujeme výhercu).
1. úloha: .....
2. úloha: .....
3. úloha: .....
4. úloha: .....
5. úloha: .....
6. úloha: .....

Meno a priezvisko:..... Adresa: .....
.....

RUSÍNSKÁ HRDOSŤ I SLÁVA

Nad americko-slovenskou, rusínskou publikáciou KARPATSKÍ RUSÍNI

Môj otec Ján Minďáš (1904-1988) bol by sa dožil 100 rokov. Ostali po ňom už len milé spomienky. Americký Slovák, občan USA, dlhodobo žijúci v západnom svete. Po rodičoch (Michail a Anna), rusínsky hovoriacich manželoch zo spišského mesta SANTA MARIA, dnes Spišské Podhradie, sa skutočne hrdo hlásili k svojej prastarej slovanskej dedovizni. Starý otec a otec boli známi tým, že tvrdo vzdorovali okupačnej, k Rusínom nežičlivej maďarizácii na východoslovenskom území. Vyslúžili si väzenie v Prešove. Dnes si na ich mená a rusínsku hrdosť už nikto z miestnych na Spiši nespomenie. Jedine prešovský INFO RUSÍN. Médium je vlastne veľkým šťastím pre Slovensko. Moja rodina si INFO RUSÍN zamilovala.

Hovoríme o rusínskej hrdosti i sláve.Otec vravieval, že poniektorí Rusíni v Amerike, žiaľ, pred svojimi deťmi zamlčovali ich rusínsky pôvod. Lenže nadišlo ráno, a deti si začali spomínať na rodný, krásny slovenský kraj svojich dedov a otcov. Je to krásne konštatovanie. Patrí im naša úcta a pozornosť. Načim konštatovať, že rusínska hrdosť a jej sláva dostáva nové, zdravé a vítané rozmery.

Dôkazom toho je aj skutočnosť, že na kolená vstávajúci Rusíni na celom svete vzali do ruky pero a píšu o svojej hrdej, aj keď až priveľmi ťažkej minulosti. Najmä na východnom Slovensku. Dokument, viď prvú stranu publikácie Karpatskí Rusíni, na svojich 24 stranách predkladá respondentovi hodnoverné údaje. Prešovský INFO RUSÍN dostáva aj rodina Davida Felixa z Johnstownu. Američan, hrdo sa hlásiaci ku rusínskym koreňom na Spiši. K rusínskemu ERBU z 30. marca 1920.

Duch môjho otca môže byť spokojný. Rusínska hrdosť i sláva Rusínov sa potešiteľne vzmáha. Symbol červeného medveďa s modrými a zlatými pruhmi, ako oficiálny ERB Podkarpatskej Rusi tu je. Existuje a s nádejou čaká.

Publikáciu si moja rodina, ale aj priatelia v Spišskej Novej Vsi si so záujmom a patričnou úctou aj prečítali a zamýšľajú sa v rovine rusínskej pravdy.

Bohatosť kultúrnych a vedeckých inštitúcii Rusínov vo svete nás úprimne teší. Prebúdza a mobilizuje na ceste k rusínskej hrdosti na Slovensku. To všetko je živou vodou, ktorá napája korene našej pradávnej, slávnej rusínskej hrdosti. Je čistá ako kryštál.

Spišskí, ale aj Rusíni v Amerike sa zamýšľajú nad svojím bytím. Aj tým, čo už Rusínom mohlo byť dožičené a ešte nie je. Hovorme pravdu. Aj na adresu mocných tohto sveta. Viedeň, Praha, Budapešť, Moskva, ale aj ľudácka Bratislava v časoch okupácie, aj iní, vyšli dostatočne v ústrety Rusínom? Nevyšli. Taká je pravda. A čo dnešok? Odpoveď na túto otázku Rusíni poznajú.

Radi by sme si na Spiši predstavili, žeby v laviciach Národnej rady Slovenskej republiky v Bratislave sedeli aj páni poslanci z radov rusínskej inteligencie na Slovensku! Malo by sa to týkať aj ostatných menšín na Slovensku. Ostáva veriť, že sa po novej vláde bude chcieť podať ruku a ponúknuť jej miesto na piedestále moci.

Emil Minďáš s manželkou,
členovia Slovenského syndikátu novinárov,

Spišská Nová Ves

Нова книжка о оптації

Тыма днями вышла в Пряшові моноґрафія авторів д-ра **Михала ШМИҐЕЛЯ** з Баньской Быстріці, котрый похаджать з Камюнкы, і Штефана Крушка з Пряшова під назвом **ОПЦІЯ (ОРСІА)** в словеньскім языку. Книжка на 276 странках вміщує, окрем іншых, такы інтересны части: Політіка і рішіня національного вопросу в оновленій ЧСР, Інштітут опції у повойновій ЧСР, Приправа опції, Выслідкы переселіня, Наслідкы переселіня, Масова рееміґрація в 60-х роках, Робота Акчного комітету в Пряшові, Переселіня чорнобильців, тіж 37 документів, 741 праменів у зносах, 22 фоткы, списки, штатістіку і богату бібліоґрафію документарной літературы. (Інформації на телефоні 051/775 49 02/.

Куплю:
Українсько – словацький словник **Петра Бунґанича** Veľký rusko – slovenský lekárský slovník. (K. Barna a kolektív). Озвийте ся на ч. тел. 051/ 775 49 02. Дякую.

Пряшівскый катедралный хор в Освєнчімі

24.септембра т. р. быв пряшівскый катедралный хор св.Яна Крестителя з Пряшова в польскім Освєнчімі. Там на місці бывалого концентрачного табора заспівав старословяньску панахіду за веце як 4 міліонів жєртв, котры там умерли під націстіцкым терором. В експозіці голокавсту Жыдів зо Словеньска є мешджі

тыма, котеры хотіли захранити Жыдів і крітізовали владу Словеньского штату за їх ліквідацю є ай Владыка Павел Ґойдіч. Як знаме, за тото быв єпіскоп Ґойдіч з офіціалных владных місц крітізованый і в немилости.

В проґраму акції было выступіня на св.Літурґії в клаштори франтіжканів недалеко концентрачного табора Біркенав, навщіва міста Вадовіце, родиска Яна Павла II., історічного Кракова і санктуарія Божого Милосердія, де є похована про Поляків вызнамна особность св. Сестра Фаустина (Ковалевска). Меджі учасниками заязду были двоми священіци, духовный справца фарности з Пряшова ТґМґр. Ґабрєл Сзекелі і проф.Петер Штурак. Навщіва Освєнчіма была преявом сустрасти ґрекокатоліків з Пряшова ку траґедії войнового голокавсту в році 60. річниці скончіня II.світовой войны.

Др. Петро Крайняк

InfoРусин. Vydáva Rusínska obroda na Slovensku za finančnej podpory MK SR. **Poverená funkciou šéfredaktorky**: Anna Kuzmiaková, **Grafická úprava:** Róbert Vico. **Adresa redakcie**: Rusínska obroda, InfoRusín, Levočská 9, 08 001, Prešov. Tel.: 051/772 28 89, 051/748 27 75, 051/748 27 76, 0904 412 449, e-mail: rusinska.obroda@stonline.sk, toto číslo nájdete i na www.rusyn.sk. **Predplatné na rok:** 150,- Sk, do európskych štátov: 300,- Sk, do mimoeurópskych štátov 30 $, číslo účtu: 2660718084/1100. **Výroba**: ADIN, s. r. o., Prešov. **Registračné číslo**: MK SR 3158/2004. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov (budova Daňového úradu). Toto číslo vyšlo v náklade 2000 kusov.